

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Kehitys

Utveckling MAALISKUU 01.2020

**Miksi
Latinalainen
Amerikka
kuohuu?**

**Tasa-arvoa
kannattaa
juhla**

**Poistuuko
köyhyys
kokeilemalla?**

**Muovi
silpuksi**

Aida, 18, työskentelee
muovipullojen
kierrätyskeskuksessa
Addis Abebassa
Etiopiassa.

Nuorallatanssia

Makeisvalmistaja Brunberg vaihtoi tunnetuimman tuotteensa nimen vuonna 2001. Siitä tuli ihan vain Suukko. Tätä kirjoittaessani yritys ilmoitti muuttavansa myös sukkopakettien kuvastoa. Tähän saakka pakettien kannessa on nähty stereotyyppisesti esitetty afrikkalaispari.

Tämän lehden pääjuttu käsittelee globaalia etelää koskevia stereotyyppioita. Tai tarkemmin sitä, kuinka nuo stereotypiat näkyvät järjestöjen viestinnässä ja varainkeruussa.

Artikkeliin haastateltu kehitysmaatutkija **Martta Kaskinen** kysyy, miksi kehitysyhteistyötä tekevät kansalaisjärjestöt esittävät kohdemaistaan niin kurjaa kuvaa: kärsiviä lapsia, avuttomia afrikkalaisia – ja hyväntahtoisia suomalaisia heitä pelastamassa. Paljon muutakin näytettävää olisi.

Järjestöjen edustajat vastaavat, että he miettivät välittämäänsä kuvaa päivittäin. ”Työ on kuin tasapainoilua nuoralla: on vältettävä stereotyyppien vahvistamista mutta myös tarinan kaunistelua”, Plan International Suomen **Anna Könönen** sanoo. Hän toteaa, että olisi väärin, jos emme kertoisi myös ihmisoikeusloukkauksista tai köyhyydestä.

Solidaarisuuden ja Kirkon Ulkomaanavun varainhankinnan päälliköt kertovat jutussa, kuinka varainhankinnassa korostuvat nykyisin itse asiassa järjestöjen työllä saavutetut myönteiset tulokset. Se toimii potentiaaliin lahjoittajiin paljon paremmin kuin köyhyyskuvasto.

MYÖS TULOXSISTA viestiminen on oma nuorallatanssinsa. Yksittäisten hankkeiden tuloksiin keskittyminen voi nimittäin hämärtää

kokonaiskuvaa: sitä, mihin suuntaan mikäkin asia kehittyä ja mitkä asiat vaikuttavat kehitykseen.

Kehitysyhteistyö on yksi pisara meressä, kun mietitään keinoja köyhyyden poistamiseen tai eriarvoisuuden vähentämiseen. Kansainvälisessä kaupassa tai vaikkapa siirtolaisten rahalahetyksissä puhutaan eri mittaluokan rahavirroista. Ja kehitysmaat myös menettävät enemmän varoja monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi kuin mitä ne vastaanottavat kehitysapuna.

Jonkin maan kehitykseen, tai edes jonkin yksittäisen asian edistymiseen vaikuttaa niin monta tekijää, että usein on vaikeaa edes sanoa, mitä asioita on saatu juuri meidän avullamme aikaan. *Kehityksen kokeilijat* -juttua varten haastattelemani ulkoministeriön tuloksellisuusneuvonantaja **Suvi Virkkunen** painottikin, että kehitysyhteistyössä on kyse ennen kaikkea myötävaikuttamisesta. Emme ole niitä varsinaisia kehityksen tekijöitä, pikemminkin avustajia.

Kehitysmaita käsittelevässä viestinnässä vilahtelevat kuitenkin edelleen niin kutsutut valkoiset pelastajat. Käsitteellä tarkoitetaan kuvastoa, jossa ylevät avunantajat tuovat kehitystä köyhien keskelle. Mikäli keskitymme vain varoillamme aikaan saatuihin tuloksiin, emmekö tule vahvistaneeksi tätä stereotyyppiä? Saatamme myös tulla samalla ladanneeksi kehitysyhteistyölle liikaakin odotuksia.

Asiat muuttuvat joskus hitaasti, niin kehitysmaissa kuin koto-Suomessakin. Suukkojen nimenvaihdoksesta meni melkein 20 vuotta siihen, että Brunberg luopui stereotyyppioita ruokkivasta ilmeestään.

Mutta hyvä että luopui. Jos makeisvalmistajat kykenevät päivittämään kuvastoaan, miksemme me kehityskysymyksistä viestivät ihmisetkin.

Tämän numeron juttuja myös ruotsin kielellä Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla osoitteessa kehityslehti.fi.

Emme ole niitä varsinaisia kehityksen tekijöitä, pikemminkin avustajia.

KUUTTI KOSKI
päätoimittaja

JONAS GRATZER

Lumileikit kutsuvat Persianlahden maiden vierastyöläisiä

Okadi (vas.) ja Ovidi Wijesena lomailevat vanhempiensa kanssa Guadurin laskettelukeskuksessa Georgiassa. He ovat kotoisin Sri Lankasta mutta asuvat Bahrainissa. Kaukasukselle heidät houkuttelivat lumi, edulliset hinnat ja viisumivapaus.

LUE KOKO JUTTU SIVULTA 50.

Kehitys – Utveckling

Tilaukset ja osoitteenmuutokset
Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Sähköpostitse tilauskeskus@grano.fi
Puhelimitse tiistaisin ja torstaisin
klo 9–11/Grano Oy, 044 766 3126

Julkaisija Ulkoministeriö Viestintäosasto Kehitysviestintä, PL 481, 00023 Valtioneuvosto
Toimitusneuvosto AD Teemu Heinilehto, toimittaja Janne Hopsu, asiantuntija Lyydia Kilpi, apulaisosastopäällikkö Kristiina Kuvaja-Xanthopoulos, professori Anja Nygren, osastopäällikkö Paula Parviainen (pj.), professori Jukka Pirttilä, osastopäällikkö Satu Santala, toimittaja Sami Sillanpää, toimittaja Aishi Zidan
Päätoimittaja Kuutti Koski, 0295 350 206, kuutti.koski@formin.fi
Toimitussihteeri Tiina Kirkas, tiina.kirkas@gmail.com
Painatus Grano Oy ISSN 0787-041
Kannen kuva Luigi Baldelli

Lehden sisältöä lainattaessa on lähde mainittava. Artikkelit edustavat kirjoittajiensa kantaa. Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Kehitys-Utveckling on tilaajille maksuton. Kehitys-Utveckling 2.2020 ilmestyy toukokuussa.

06 Maaailman makasiini

Kehitysyhteistyökritiikkiin kannattaa vastata rehellisesti, toteaa tuore raportti.

10 Miten niin?

Miksi afrikkalainen opiskelija tulisi Jyväskylään opiskelemaan kehitys-tutkimusta ja kasvatustieteitä? Tiina Kontinen vastaa.

11 Kulkusirkat

Itäisen Afrikan vallanneet sirkat syövät päivässä jopa 35 000 ihmisen ruokatarpeet.

12 Afrikkalaisraukkoja ja valkoisia pelastajia

Tutkija toivoo, että kehitysjärjestöt välttävät varainhankinnassaan stereotyyppistä kurjuuskuvastoa.

SAMULI SITRALA

20 Kehityksen kokeilijat

Onko kiistellyillä satunnaiskokeilla annettavaa kehityspolitiikalle?

LUIGI BALDELLI

25 Kolumni

Elina Nikulainen

Tänä vuonna juhlitaan tasa-arvoa.

26 Essee

Anna Heikkinen ja Eija Ranta

Latinalaisessa Amerikassa vaaditaan sekä demokratiaa että tasa-arvoista taloutta.

40 Henkilö

Infektiolääkäri Terhi Heinäsmäki on lähtenyt maailmalle aina, kun suinkin on pystynyt.

46 Puheenvuoro

Ifanyi M. Nsofor

Ebolarokote ei yksin riitä. Tarvitaan myös valistusta, terveydenhoitoa ja turvallisuutta.

48 Suomi tekee

Säätiö auttaa burkinalaisia viljelijöitä kylvämään ja korjaamaan satonsa oikea-aikaisesti.

50 Vapaalla

Persianlahden maiden vierastyöläiset suuntaavat lomallaan Kaukasukselle, koska siellä on lunta.

52 Esittelyssä

Kirja: Mekong-joen vuotuista kiertoa haittaavat padot ja kiihtyvä rakentaminen.

54 Tuliaisia

Majvor Taddele oppi Myanmarissa, että ihminen haluaa olla hyvä.

55 Sarjakuva

Gado

Rakkautta koronan aikaan.

30

Ajankuva

Etiopiassa käytettyjä muovipulloja on alettu kerätä kierrätyskeskuksiin, joissa ne puhdistetaan, lajitellaan ja paalitetaan. Lopuksi ne silputaan ja myydään uusiomuovin raaka-aineeksi.

IGNITIA

Kehitysyhteistyökritiikkiin kannattaa vastata rehellisesti

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD ruotii tuoreessa raportissaan kehitysyhteistyön tilaa aikana, jolloin populismi, protektionismi ja nationalismi ovat nousussa.

KEHITYSYHTEISTYÖHÖN KOHDISTUVA epäluottamus on kasvanut avunantaja-maissa, todetaan OECD:n kehitysapu-komitean DACin vuosiraportissa.

Näin on tapahtunut etenkin vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen, kun julkisen sektorin rahoitus on monin paikoin tiukentunut. Kehitysyhteistyötä halutaan nyt muuttaa muun muassa siten, että se palvelisi nykyistä suuremmin avunantajamaiden kansallisia tavoitteita.

Ihmisten epäluulo on jossain määrin ymmärrettävää, sanoo DACin puheenjohtaja **Susanna Moorehead**. Yksi syy on se, että viime vuosikymmenellä laadittuihin niin sanottuihin kestävä-
n kehityksen tavoitteisiin ei näillä näkymin yletä vuoteen 2030 mennessä ainakaan globaalisti.

Mooreheadin mukaan kansainvälinen yhteisö oli kenties liian optimistinen, kun se laati Agenda 2030 -tavoitteet, joita on peräti 169 kappaletta.

”Nyt ihmiset ovat pettyneitä, kun tavoitteita ei tulla saavuttamaan. Toisaalta tavoitteista piti tehdä laajoja ja universaaleja, jotta niiden piiriin saatiin mahdollisimman suuri määrä maita.”

TOINEN SYY kehitysyhteistyön kohtaan epäluuloon johtuu Mooreheadin mukaan siitä, että sitä on vaikea toteuttaa menestyksekkäästi maissa, joissa on konflikteja ja hauraat instituutiot. Erilaisten paikallisten konfliktien määrä on viime vuosina lisääntynyt, vaikka uhreja saattaisikin olla vähemmän.

Moorehead pitää kehitysyhteistyötä yhä kuitenkin tärkeänä. Valtiot ovat edelleen riippuvaisia toisistaan, ja maailman suurimmat ongelmat ovat jatkossakin poikkikansallisia – samoin kuin niihin liittyvät ratkaisut.

OECD:n kehitysapukomitean puheenjohtaja Susanna Moorehead kehottaa Suomea viestimään metsäosaamisestaan.

DAC haluaakin palauttaa uskoa kehitysyhteistyöhön ja sen avulla saataviin hyviin tuloksiin.

Moorehead neuvoo suomalaisia miettimään vahvuuksiaan kehitysyhteistyössä. Hän itse listaa Suomen metsäosaamisen, ilmastokysymysten huomioimisen, sukupuolten tasa-arvon edistämisen ja kansainvälisten järjestöjen tukemisen sekä äitiyspakkauksen.

”Näistä tuloksista kannattaisi rummuttaa maailmalle.”

Moorehead kehottaa myös varastoidaan hyviä tarinoita ja kertomaan niitä jo ennen kuin mediassa esiintyy negatiivisia väitteitä.

”Kannattaa olla rehellinen. Voi sanoa avoimesti, että kehitysyhteistyö on vaikeaa ja ettei se aina toimi. Se on työtä, jossa on toisinaan otettava riskejä.”

GiveDirectly -järjestön Caroline Teti tervehtii perustulon saajaa Bondossa Länsi-Keniassa.

YASUYOSHI CHIBA

Perustulokokeilu onnistui Keniassa

MITÄ TAPAHTUU, kun köyhille kenialaisille perheille annetaan tuhat Yhdysvaltain dollaria ilman minkäänlaisia ehtoja? Tätä testasi GiveDirectly -järjestö, kun se jakoi noin tuhat dollaria yli 10 000 kotitaloudelle kahdeksan kuukauden ajan Siayan kunnassa Keniassa.

Tutkimuksen tulokset olivat rohkaisevia. Elintaso ei noussut pelkästään Siayassa vaan myös lähikylissä, jotka eivät saaneet rahallista tukea. Kerrannaisvaikutus oli suuri: jokainen annettu 100 dollaria kasvatti paikallista taloutta 250–270 dollarilla.

12,5 miljardia

Naiset ja tytöt tekevät keskimäärin noin 12,5 miljardia tuntia palkatonta hoivatyötä päivittäin, arvioidaan brittiläisen hyväntekeväisyysjärjestön Oxfamin tuoreessa raportissa. Rahaksi muutettuna työn arvo on lähes kymmenen tuhatta miljardia euroa vuodessa, mikä on kolme kertaa enemmän kuin koko tietotekniikkateollisuuden vastaava luku.

Mailman 22 rikkaimmalla miehellä on saman verran varallisuutta kuin kaikilla Afrikan naisilla yhteensä.”

- OXFAMIN TIME TO CARE -RAPORTTI

DIGIKUILU KASVAA

YK:N KEHITYSOHJELMAN UNDP:n vuosiraportti arvioi jälleen maailman maita niiden inhimillisen kehityksen perusteella. Raportin mukaan matalan HDI-tason (Human Development Index) maat ovat saavuttamassa monia merkkipaaluja, kuten ensimmäisen asteen koulutuksen ja perusterveydenhuollon järjestämisen kansalaisilleen.

Tästä huolimatta ero HDI-listauksen ylä- ja alapään välillä on kasvamassa yhä suuremmaksi sellaisilla osa-alueilla, jotka vaikuttavat eniten tulevaisuuteen.

Kehityspolut eriytyvät esimerkiksi maiden kyvyssä järjestää ylemmän asteen koulutusta, tarjota nopeaa internetyhteyttä tai erikoisterveydenhuollon palveluita.

Tällä hetkellä matalan inhimillisen kehityksen maissa ainoastaan 3,2 prosentilla aikuisista on kolmannen asteen koulutus, kun taas ylimmän tason maissa korkeasti koulutettuja on peräti 29 prosenttia aikuisväestöstä.

Laajakaistankin suhteen osuudet ovat epätasapainossa: matalan inhimillisen kehityksen maissa alle prosentti väestöstä on sen ulottuvilla, kun listan kärkimaissa osuus on keskimäärin 28 prosenttia.

Demokratia-kehitys takkuilee

KANSANVALLAN KEHITYSTÄ seuraavan IDEA-instituutin vuosiraportissa todetaan, että 57 prosenttia maailman väestöstä elää nyt jonkin asteen demokratiassa, kun vuonna 1975 osuus oli 36 prosenttia.

Viime vuosina kehitys on osittain kääntynyt huonompaan suuntaan. Muutos johtuu ennen kaikkea poliittisen edustuksellisuuden kriisistä, populismin noususta, kansalaisyhteiskunnan tilan pientenymisestä ja vilpillisistä vaaleista.

Korruptiota on onnistuttu hieman vähentämään, mutta 43 prosenttia maailman maista kärsii yhä korkeasta korruptioasteesta.

Maasta toiseen leviävät mielenosoitukset kertovat selkeästi siitä, että kaikesta kehityksestä huolimatta jotkut asiat maailmanlaajuisessa yhteisössämme ovat pielessä.”

- ACHIM STEINER, TOIMINNANJOHTAJA, UNDP

Rahansiirto-ohjelma vaikeuksissa

JAIR BOLSONARON johtama Brazilian hallitus on jäädyttämässä kuuluisaa Bolsa Familia -perustulo-ohjelmaa. Etua saavien perheiden määrä on romah-
tanut 275 000:sta muutamiin tuhansiin, kirjoittaa brittiläinen *The Economist* -lehti.

Maailman suurin rahansiirto-ohjelma auttoi 30 miljoonaa brasilialaista nousemaan köyhyydestä vuosina 2003–2014.

PHOTO BY SIA KAMBOU, AFP, LEHTIKUVA

AFRIKKAAN KANNATTAA SIJOITTAA

BRITITILÄISEN AJATUSHAUTOMON ODI:n tuoreen raportin mukaan brittiyrityksillä olisi erinomaiset mahdollisuudet lisätä liiketoimintaansa Afrikassa – etenkin kun ostokykyisen afrikkalaisen keskiluokan uskotaan kasvavan yli 40 prosenttiin koko mantereen väestöstä vuoteen 2030 mennessä. ODI suosittelee ennen kaikkea orastavan teollisuussektorin tukemista.

Omavaraista energiaa afrikkalaiskyliin

MAROKOSSA TOIMIVA Cleanergy-yritys pystytti pieneen Id Mjahdin kylään aurinkovoimalla toimivan laitteiston, jonka avulla on helppo varastoida energiaa ja korvata fossiilisia polttoaineita käyttäviä sähkögeneraattoreita. Järjestelmän käyttövarat saadaan uuden naistentalon myymästä arganöljystä. Yhtiö haluaa nyt monistaa yhteisöllistä ja ympäristöystävällistä sähköistämismalliaan muualle Marokkoon ja Afrikkaan.

CLEMENT JACQUARD

Kirsi Madi on työskennellyt YK-tehtävissä lähes 30 vuotta.

Kirsi Madi UNICEFin toimiston johtajaksi

Tavoite on vahvistaa paikallista osaamista sekä kunnioittavaa ja huolehtivaa työkuultuuria.

SUOMALAINEN KIRSI MADI, 56, on nimitetty viime vuoden lopulla YK:n lastenjärjestön UNICEFin pääjohtajan toimiston johtajaksi New Yorkiin. Madi siirtyi tehtävänsä YK:n katastrofiriskijärjestön UNDRR:n johtajan paikalta Genevestä.

UNICEF on Madille varsin tuttu, sillä hänen YK-uransa alkoi vuonna 1991 järjestön apulaisasiantuntijana. New Yorkissa Madi on työskennellyt aiemmin viisi vuotta järjestön johtokunnan sihteeristön johtajana. UNICEFin lisäksi kokemusta on kertynyt YK:n humanitaarisen avun koordinaatiojärjestössä OCHAssa yhteistyökomitean sihteeristön päällikkönä.

Uudessa työssään Madi vastaa UNICEFin toimiston hallintoon ja

henkilöstöön liittyvistä asioista ja toimii pääjohtaja **Henrietta Foren** oikeana kätenä kaikissa organisaatiota koskevissa päätöksissä. Koulutukseltaan Madi on valtiotieteiden maisteri.

UNICEFin vuosibudjetti on noin kuusi miljardia euroa. Kasvaneella järjestöllä on yli 15 000 työntekijää, joista suuri osa on paikallisesti palkattuja.

”Haluamme vahvistaa paikallista osaamista. Siksi yhteistyö eri maiden viranomaisten kanssa on meille tärkeää. Lapsen oikeuksia ja hyvinvointia edistävä työ on vaikuttamista kaikilla eri tasoilla. Keskusteluja käydään sekä julkisesti että suljettujen ovien takana”, Madi kertoo.

Edellisessä tehtävässään UNDRR:ssä Madi toteutti organisaatiouudistuksen,

jossa keskityttiin henkilöstön kehittämiseen ja strategiseen suunnitteluun. YK:n henkilöstöliitot ovat kiittäneet uudistusta ja halunneet ottaa mallia UNDRR:n muutosprosessista.

”Haluamme, että meillä on työssä oikeanlaisia ihmisiä ja että organisaation sisällä on kunnioittava ja huolehtiva työkuultuuri. Se tuo työhön eettisyyttä ja humanisuutta”, Madi sanoo.

Hänen mukaansa sukupuolten tasa-arvo toteutuu UNICEFissa siten, että järjestössä on työssä eri tasoilla miehiä ja naisia yhtä paljon. Parantamisen varaa on vielä siinä, että järjestön kansainvälisiin tehtäviin saadaan työntekijöitä samassa suhteessa kehittyneistä ja kehittyvistä maista. Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Kasvatuksen ja kehityksen maistereita

Tiina Kontinen johtaa uutta kehitystutkimuksen ja kasvatustieteiden yhteistä DEICO-maisteriohjelmaa Jyväskylän yliopistossa. Ensi syksynä alkavaan koulutukseen on hakenut yli 120 opiskelijaa.

Tiina Kontinen, miksi yhdistätte juuri kasvatustieteet kehitystutkimukseen? ”Yliopistojen ohjelmat rakentuvat niiden oman asiantuntemuksen pohjalle. Kasvatustieteillä on vankka historia Jyväskylässä. Toisaalta on huomattu, että monet haluavat tutustua maineikkaaseen suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Sen takia saatetaan siis jopa tulla kaukaiseen Jyväskylään, joka ei ehkä muutoin olisi se vetovoimaisin kaupunki esimerkiksi Afrikan tai Amerikan näkökulmasta.”

Teille tulee opiskelijoita muun muassa Afrikasta. Eikö afrikkalaisten kannattaisi panostaa ennemminkin ammatilliseen koulutukseen, jos mielivät saada työpaikkoja? ”Itse tunnen parhaiten Tansaniaa, ja on totta, että sielläkin on huomattu, että arvostettu yliopistotutkinto ei takaa työpaikkaa vaan tarvittaisiin nimenomaan ammattiin tähtäävää koulutusta.

Ammatillisen koulutuksen tukeminen ja kehittäminen on ilman muuta tärkeää, mutta en näe, että afrikkalaisten opiskelijoiden valintojen järkevyydessä olisi kyse mustavalkoisesti joko ammattikorkeakouluista tai yliopistoista. Ongelmat ovat suuria, ja ratkaisuja tarvitaan joka tasolla.

Maisteriohjelmamme pieni panos tähän on se, että koulutamme ihmisiä, jotka ymmärtävät koulutusjärjestelmiä, kasvatustieteitä ja oppimisen teoriaa mutta toisaalta myös yhteiskunnallisia asioita, poliittisia järjestelmiä ja kehityskysymyksiä. Näin tuotamme

asiantuntijoita, jotka pystyvät toimimaan hyvin monissa eri ympäristöissä, muiden muassa suurissa instituutioissa, järjestöissä ja koulutusorganisaatioissa.”

Pelastaako Suomen koulutusvienti maailman? ”Yhdenkään maan koulutusjärjestelmän ongelmat eivät ratkea sillä, että suomalaiset opettajat käyvät siellä opettamassa, vaikka siitä paikallista hyötyä onkin. Esimerkiksi luokkakoot, paikallisten opettajien määrä tai palkkataso eivät ratkea pedagogisella koulutuksella vaan vaativat maiden omia muutoksia koulutuspolitiikassa ja resursseissa.

Olen myös huomannut, että nykyisin mennään yhä useammin koulutusvienti edellä kehitysyhteistyöhankkeisiin. Tämä on ihan ymmärrettävää, mutta toisinaan koulutusvientiin liittyvässä puheessa kuuluu kehitysyhteistyössä jo kauan sitten toimimattomaksi osoittau-

tunut ajattelu: ’Nyt mennään ja pannaan Afrikan asiat kuntoon.’ Tästäkin syystä tarvitaan meidän maisteriohjelmaamme ja sen kautta ammattilaisia, jotka ymmärtävät näitä kysymyksiä.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

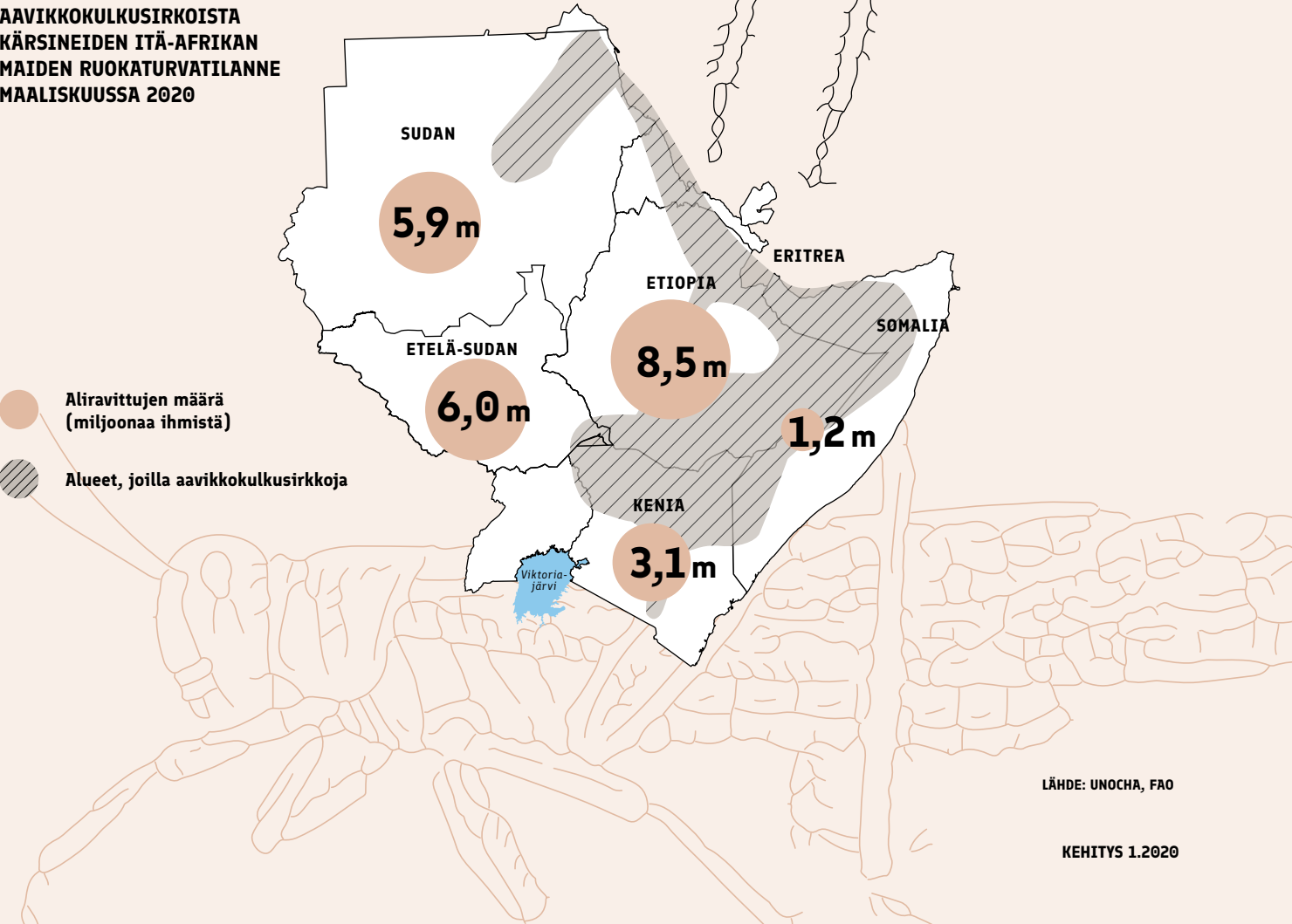
TIINA KONTINEN, 49
Työ Kansainvälisen kehitystutkimuksen apulaisprofessori Jyväskylän yliopistossa. Aloittanut tammikuussa 2020
Ura Toiminut akatemiatutkijana vuodesta 2016. Johtaa Kansalaisyhteiskunta ja kansalaisuus kehityksessä -tutkimusryhmää Jyväskylän yliopistossa ja Suomen Akatemian rahoittamaa kehitystutkimuksen konsortiohanketta
Koulutus Filosofian tohtori Helsingin yliopistosta vuodelta 2007

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi **Kehitys-Utvecklingin** verkkosivuilla **kehityslehti.fi**.

KULKUSIRKAT VALTASIVAT ITÄ-AFRIKAN

Viime kuukausina aavikkokulkusirkkaparvet ovat tuhonneet kasvillisuutta itäisessä Afrikassa. Neliökilometrin kokoisessa parvessa saattaa olla jopa 150 miljoonaa sirkkaa, jotka syövät päivässä 35 000 ihmisen ruokatarpeet. Keniassa tuho on laajinta 70 vuoteen, Somaliassa ja Etiopiassa 25 vuoteen. Invaasiota selittävät Arabian niemimaan kahden vuoden takaiset sateet, jotka auttoivat sirkkoja lisääntymään nopeasti.

AAVIKKOKULKUSIRKOISTA KÄRSINEIDEN ITÄ-AFRIKAN MAIDEN RUOKATURVATILANNE MAALISKUUSSA 2020

AFRIKKALAIS- RAUKKOJA JA VALKKOISIA PELASTAJIA

Tutkija toivoo, että kehitysjärjestöt välttävät varainhankinnassaan stereotyyppistä kurjuuskuvastoa. Järjestöjen mukaan näin on pitkälti jo tehty.

”Pakkasenpuremakin tappaa”, sanoo pipopäinen afrikkalaismies Radi-Aidin kampanjavideolla. Hän kertoo, kuinka afrikkalaiset voivat yhdessä auttaa norjalaisraukkoja, jotka hytisevät ja liukastelevat kylmissään. Videolla puhjetaan lauluun, jossa kehoitetaan keräämään lämpöpattereita Norjaan.

Satiirivideon julkaisi vuonna 2012 norjalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden kehitysjärjestö SAIH. Stereotyyppistä kehitysviestintää ja varainkeruuta arvostelevan kampanjan viesti oli, että yksinkertaistettu ja kliseinen kuva kehitysmaista voi kääntyä itseään vastaan. Jos avun vastaanottajat kuvataan vain passiivisina raukkoina, joita auttavat heitä ylevämmät valkoiset pelastajat, vahvistetaan rasismia ja vääristyneitä asenteita maailmasta.

Pian videon jälkeen SAIH alkoi palkita hyviä ja huonoja viestintätekoja: parhaat saivat kultaisen ja eniten myötähäpeää herättävät ruosteisen lämpöpatterin.

Vuonna 2017 ruosteisen lämpöpatterin pokkasi hyväntekeväisyysjärjestö Comic Relief. Sen videolla brittimuusikko **Ed Sheeran** liikuttuu liberialaisella rannalla katsellessaan veneessä nukkuvia lapsia.

Lahjoittaja ei halua valistusta

Helsingin yliopiston tohtorikoulutettava **Martta Kaskinen** viittaa Radi-Aidiin ja lämpöpatterilla palkittuun Comic Reliefiin pro graduunsa *Just Fundraising? – Finnish NGO campaign imaginaries of women and girls in the Global South*.

Kaskisen pääviesti on, että paine kerätä rahaa pakottaa myös suomalaisjärjestöt pönkittämään stereotypioita. Lahjoittaja antaa rahaa, kun hänen ennakkoluulojaan mieluummin vahvistetaan kuin haastetaan. Siksi ikivanhat kuvat raskaana olevista pikkutyöistä, väkivaltaisista miehistä ja valkoisista pelastajista kiertävät yhä varainkeruukuvastoissa.

”Pahimmillaan joku suomalainen julkis itkeskelee televisiossa resuisten lasten keskellä, ja suomalaiset kotisohvillaan kyynelehtivät, lahjoittavat ja ajattelevat, että maailma on sen jälkeen jotenkin parempi paikka”, Kaskinen sanoo.

Hänen mielestään maailma voi gaalaillen jälkeen olla jopa piirun verran huonompi paikka. Kliseiset kuvat raukoista afrikkalaisista, jotka suomalaisten hyväntahtoisuus pelastaa, vahvistaa vanhoja stereotypioita. Ne taas luovat rasistisia asenteita, joiden mukaan afrikkalaiset ovat jollain tapaa heikompia, huonompia tai kyvyttömämpiä kuin varakkaat ja pystyvät länsimaalaiset ihmiset.

Lyhyellä tähtäyksellä tällainen kampanja kerää kyllä rahaa mutta ei varmaankaan toteuta järjestöjen pitkän aikavälin tavoitteita, jos se samalla lisää rasismia, Kaskinen pohtii.

Hänestä varainkeruun sanelema kuva on liian yksipuolinen.

”Miksi pitää aina näyttää kaikkein kurjinta kurjuutta?”

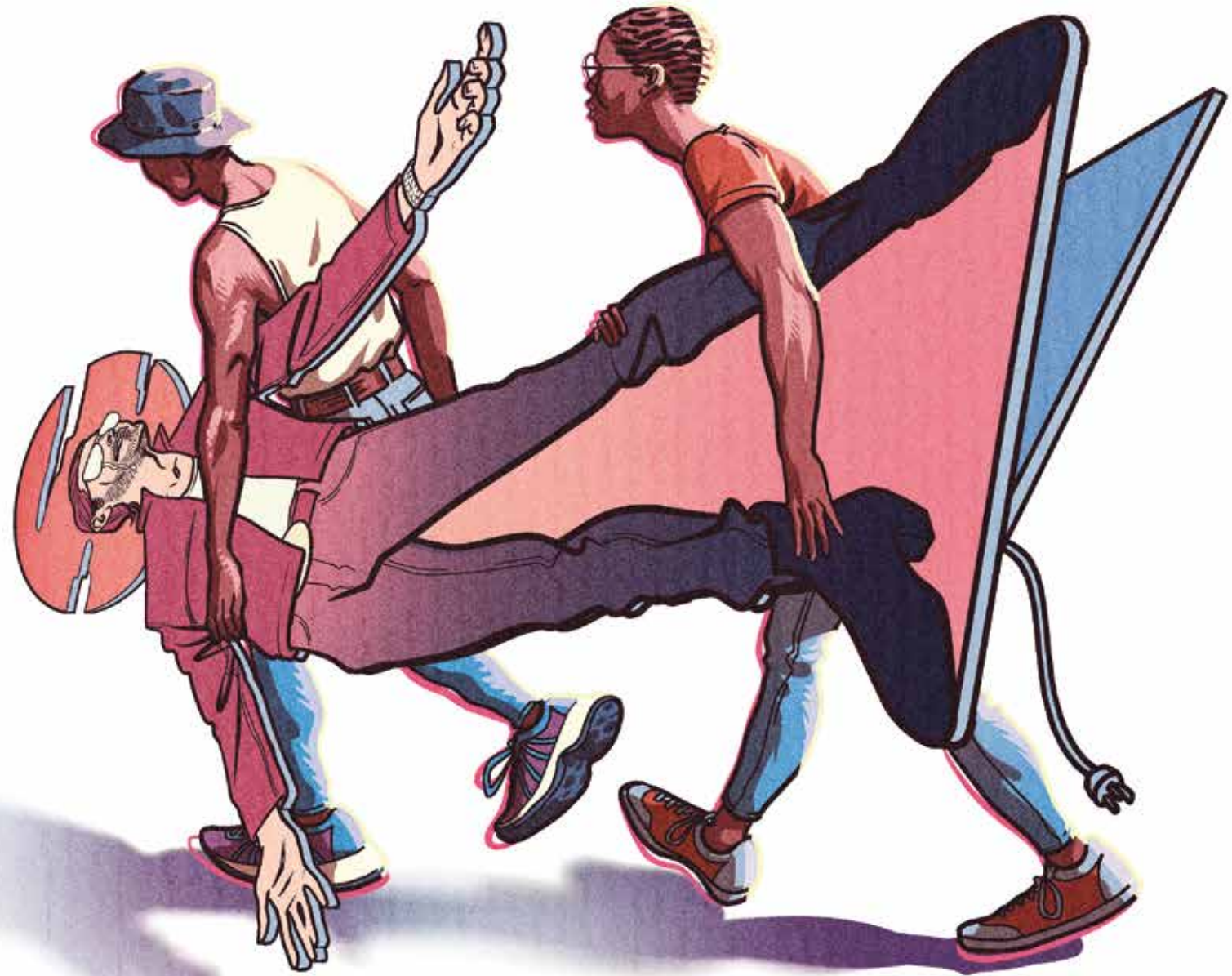
Monet suomalaisjärjestöt työskentelevät myös keskiluokkaisten, töissä käyvien ihmisten parissa. Tästä työstä kertominen auttaisi suomalaista televisionkatsojaa samastumaan ihmiskohtaloihin, ja hänen mielikuvansa köyhistä maista voisi monipuolistua.

Kaskinen uskoo, että varainhankintaviestinnässä ennakkoluuloja voitaisiin haastaa yksi kerrallaan.

”Syntyisi uusia näkökulmia ilman, että lahjoitusmäärät putoaisivat voimakkaasti. Se vaatii ammattitaitoista viestintää.”

Eettisestä viestinnästä puhutaan

Plan International Suomen viestintäjohtaja **Anna Könönen** sanoo, että viestinnän eettisyydestä keskustellaan usein, jopa päivittäin.

”Keskustelemme viestinnän ja varainhankinnan valinnoista, linjoista ja vaikuttavuudesta jatkuvasti ja pohdimme niitä paljon yhdessä. Välillä joudumme tekemään kompromisseja. Pyrimme kuitenkin siihen, että kompromissit olisivat hyvin harkittuja ja perusteltuja. Tukena meillä on kattavat, kaikkia Planin toimintamaita sitovat ohjeistukset siitä, miten asioista viestimme.”

Könönen ei tunnista ajatusta, jonka mukaan lahjoittajat haluaisivat, että heidän stereotypioitaan vahvistetaan.

”Saamme usein myönteistä palautetta asiakaslehdestämme *Planista*, koska se on yllättänyt ihmisiä. Viestimme esimerkiksi siitä, että ihmiset ovat itse aktiivisia toimijoita ja muuttavat asioita yhteisöissään. Eivät he ole passiivisia stereotypioita, jotka vain odottavat apuamme. Ei meillä ole syytä esittää heitä sellaisina.”

Plan viestii myös innovaatioista.

”Kerromme, että teknologia on merkittävä osa arkea myös globaalissa etelässä ja näytämme, ettei innovaatioita tehdä vain globaalissa pohjoisessa. ➔

On tärkeää murtaa kuvaa Afrikasta ja Aasiasta kehityksestä jälkeenjääneinä maanosina”, Könönen sanoo.

Tulokset kiinnostavat

Kirkon Ulkomaanavussa KUAssa päivitetään paria viikkoa viestinnän eettistä ohjeistusta, kertoo viestintäpäällikkö **Noora Jussila**. Ainakin suurimmilla järjestöillä sellainen jo on.

”Aiheesta olisi hedelmällistä keskustella Suomessa alan toimijoiden kesken”, hän sanoo.

Toisaalta stereotyyppinen kuvasto on Suomessa vähentynyt jo siksi, että se ei enää tehoa, sanoo Solidaarisuus-järjestön varainhankintapäällikkö **Lotta Kallio**.

”Enemmin toimii se, että esitellään ongelma ja siihen ratkaisu.”

Solidaarisuuden teettämän markkinatutkimuksen mukaan mahdolliset lahjoittajat ovat kiinnostuneita tuloksellisuudesta. He haluavat varmistaa, että lahjoitus menee perille.

Myös KUA tekee tulosviestintää. Keräyskirjeessä kerrotaan, miten yksittäisen ihmisen elämä on muuttunut. Kadulla feissauksessa taas tukeudutaan suuriin saavutuksiin: kuinka moni lapsi on päässyt kouluun ja kuinka monta naista on työllistynyt tai perustanut yrityksen.

”Välillä saattaa jopa unohtua kertoa ihmisille,

mihin rahaa vielä tarvitaan”, sanoo järjestön varainhankinnan päällikkö **Johanna Karjalainen**.

Yksinkertaistukset välttämättömiä

Järjestöt myöntävät, että Martta Kaskisella on myös hyviä pointteja. On viestinnän arkipäivää, että monimutkaisia asioita yksinkertaistetaan. Viestin on oltava ytimekäs ja herätettävä huomiota, jos ihminen halutaan pysäyttää tämän selaillessa sosiaalista mediaa. Sen jälkeen hänet voidaan johdatella syvemmälle aiheiden pariin.

On viestinnän arkipäivää, että monimutkaisia asioita yksinkertaistetaan. Viestin on oltava ytimekäs ja herätettävä huomiota.

KUA tekee esimerkiksi podcasteja. ”Niissä asiantuntijat keskustelevalle vaikkapa kolme varttia yhdestä asiasta, jolloin kuulija saa jo monipuolisemman käsityksen aiheesta”, Noora Jussila kertoo.

Solidaarisuudessa on huomattu, että lahjoittajat lukevat verkkosivustoa tarkasti ennen kuin täyttävät lahjoituslomakkeen.

”Esimerkiksi tyttöjen sukuelinten silpominen on teema, jota on vaikea avata vain yhdessä lyhyessä viestissä tai yksittäisessä mainoskuvassa”, Lotta Kallio sanoo.

”Aihe on suomalaisille raju ja vieras, ja herättää helposti halun auttaa. Silti tällaisista aiheista on tärkeää kertoa kattavasti. Ihmiset haluavat perehtyä järjestöön, sen työhön ja tapoihin, joilla ongelmia ratkaistaan.”

Valkoiset pelastajat toimitustenkin ongelma

Valkoiset pelastajat näkyvät ja kuuluvat myös mediassa, kun usein julkisuudessa Afrikan maiden asioita kommentoivat kantasuomalaiset asiantuntijat. Tätä järjestöt ovat yrittäneet muuttaa.

Esimerkiksi Afrikassa KUA toimii Etelä-Sudanissa, Keniassa, Keski-Afrikan tasavallassa, Somaliassa ja Ugandassa. Vain Somaliassa järjestön maajohtaja on suomalainen, kun taas muissa maissa johtajat ovat paikallisia tai naapurimaista. Medialle haastateltavaksi kelpaa kuitenkin vain Somalian maajohtaja **Mika Jokivuori**.

Kentälle on ilmaantunut uusia pelureita, jotka eivät keskustele eettisestä viestinnästä.

”Mika on erinomainen asiantuntija, joka on asunut itäisessä Afrikassa monta vuotta”, Noora Jussila kertoo.

”Myös muut paikalliset maaajohtajat ovat asian-tuntevia, mutta he eivät kiinnosta mediaa, koska eivät ole suomalaisia.”

Martta Kaskinen huomauttaa, että toimituksissa myös tehdään kliseisiä uutisia ja juttuja.

Hän on pikaviestipalvelu Twitterissä ja verkko-julkaisu *Antroblogissa* arvostellut *Helsingin Sano-missa* ja Ylellä julkaistuja ihailevia uutisia nuoresta suomalaisnaisesta, joka muutti Keniaan kahdeksan orpolapsen äidiksi ja perusti lastenkodin. Yksikään juttu ei kysynyt esimerkiksi sitä, miten suoma-lainen nuori voi perustaa lastenkodin Keniaan, kun Suomessa siihen vaadittaisiin koulutusta ja viranomaislupa.

”Mediassa saisi olla monipuolisempia tarinoita kuin se, että joku valkoinen menee pelastamaan afrikkalaisia lapsia”, Kaskinen sanoo.

Hänen mielestään ainoa tapa irrottautua siir-tomaa-aikaa muistuttavasta valta-asetelmasta on tuoda kuuluviin nykyistä monipuolisemmin aitoja ääniä etelästä: tarinoita ihmisten todellisista koke-muksista ja myös kritiikkiä järjestöjä kohtaan.

Hän seuraa aktiivisesti Kenian ja Ugandan perinteistä ja sosiaalista mediaa, jossa keskustel-laan kiihkeästi kehitysyhteistyöstä ja valkoisista, ylimielisistä ”pelastajista”.

”Instagramin *No White Saviours* -haulla löytää todella voimakasta kritiikkiä. Välillä tulee olo, etteivät valkoiset saisi sanoa mitään. Mutta se on ymmärrettävä vastareaktio.”

Maaailma huonompi kuin se onkaan

Ulkoministeriö mittaa kesäisin suomalaisten asen-teita kehitysyhteistyötä kohtaan. Samalla kysytään käsityksiä maailman tilasta. Tulosten perusteella suomalaiset luulevat, että köyhyys maailmassa

lisääntyy, vaikka se todellisuudessa vähenee.

Martta Kaskisen sormi osoittaa järjestöjä: ihmisten käsitykset eivät voi muuttua, jos aina ker-rotaan vain avun tarpeesta. Noora Jussila vastuut-taa myös mediaa.

”Kriisit ja katastrofit luovat parhaita otsikoita. Uutiskriteereihin on ikään kuin rakennettu se, että negatiiviset asiat huomioidaan parhaiten.”

Hän on myös huomannut, että toimittajat suh-tautuvat varauksella juttuaiheisiin myönteisestä kehityksestä.

”He tuntuvat ajattelevan, että journalistin tulee suhtautua skeptisesti onnistumisiin.”

Myös järjestöjen viestintä keskittyy köyhimpiin maihin ja ihmisiin.

”Monissa maissa eri ihmisryhmien ja aluei-den todellisuudet eroavat valtavasti toisistaan. Eriarvoisuus on suuri ongelma. Plan tekee työtä kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kanssa. Siksi myös viestimme heidän todellisuu-destaan ja työstämme heidän yhteisössään”, Anna Könönen sanoo.

Hänen mielestään olisi väärin, jos ei kerrottaisi ihmisoikeusloukkauksista tai köyhyydestä. Kun työllä puututaan epäkohtiin, niistä myös viestitään.

Planin viestinnässä hyödynnetään myös tun-teisiin vetoavia tarinoita ja kuvia köyhistä lapsista, koska tunteet saavat ihmiset toimintaan. Niidenkin on aina perustuttava todennettuun faktatietoon, Könönen korostaa.

”Työ on kuin tasapainoilua nuoralla: on vältet-tävä stereotyypioiden vahvistamista mutta myös tarinan kaunistelua.”

Varainhankinta on realiteetti

Suomalaiset kehitysjärjestöt saavat valtaosan rahoituksestaan julkisista lähteistä, kuten ulkomi-nisteriöstä, Euroopan unionilta, YK-järjestöiltä ja eri säätiöiltä.

Lähes kaikki rahoittajat edellyttävät, että järjes-töt keräävät hankkeisiin omarahoitusta, mikä tarkoittaa varainhankintaa yrityksiltä ja yksityisiltä lahjoittajilta.

Rahoitusjärjestelmän seurauksena järjestö-jen on noudatettava markkinalogiikkaa, Martta Kaskinen sanoo. Niiden pitää kilpailla lahjoittajista samaan tapaan kuin hammastahnanvalmistajat kisaavat kuluttajista.

Järjestöt eivät kiellä olevansa osa markkinoita.

”On selvää, että markkinoinnin lainalaisuudet vaikuttavat markkinointiviestintään ja siinä tehtä-viin valintoihin. Pohdimme jatkuvasti paitsi sitä, minkälainen viestintä on yleisöllemme kiinnosta-vaa ja merkityksellistä, myös sitä, miten saamme aktivoitua nämä ihmiset tukemaan toimin-taamme”, Anna Könönen sanoo.

Pelkkä ymmärryksen lisääminen ei takaa työn jatkuvuutta.

”Meillä ei ole varaa siihen, että ihmiset vain kiinnostuvat mutta eivät toimi”, Könönen sanoo.

Varainhankinnan rooli järjestöjen rahoituksessa on viime vuosina kasvanut. Kaikki kolme järjestöä kertovat, että tähän ovat selvästi vaikuttaneet vuo-den 2016 kehitysrahoitusleikkaukset. Hankkeita on jouduttu lopettamaan ja maatoimistoja sulkemaan. Kansainväliset rahoittajat vaativat yhä enemmän omarahoitusta. Yksikään järjestö ei halua olla täysin riippuvainen ulkoministeriön rahoituksesta, joten siksikin tarvitaan omaa rahaa.

”Ulkoministeriön ohjelmatukea on mahdollista hakea neljäksi vuodeksi, mutta kuten viime vuodet osoittivat, mikään ei ole varmaa”, Könönen sanoo.

”Hallituksen vaihtuessa voi tapahtua isojakin muutoksia ja leikkauksia jo myönnettyihin varoi-hin. Tämän epävarmuuden takia yksityisten ihmis-ten tuki on todella arvokasta ja merkityksellistä.”

Järjestöt eivät kuitenkaan koe varainhankintaa ulkoministeriön tai EU:n sanelemana pakkona,

sillä suomalaiset haluavat lahjoittaa.

”Monilla ihmisillä on halu ja tarve tehdä jotain”, sanoo KUAn Johanna Karjalainen.

Lisää pelastajia

Ruosteinen lämpöpatteri toi Comic Reliefille paljon kriittistä julkisuutta vuonna 2017. Kaksi vuotta myöhemmin järjestö ajatui uuteen skandaaliin, kun se lähetti Britannian yleisradioyhtiön BBC:n toimittajan **Stacey Dooleyn** Ugandaan, josta tämä julkaisi kliseisiä lasten halailukuvia kuvanjakopal-velu Instagramissa.

Skandaalin seurauksena Comic Reliefin saamat lahjoitukset vähenivät kahdeksalla miljoonalla punnalla ja sen *Red Nose Day* -televisiolähetyksen katsojat 600 000:lla.

Kesällä 2019 järjestö kertoi lopettavansa jul-kisuuden henkilöiden lähettämisen avustuskoh-teisiinsa.

Stereotyypioita vahvistavat kliseiset kuvastot ovat vähentyneet muidenkin järjestöjen varain-keruukampanjoissa, joten ruosteisia lämpöpatte-reita ei ole jaettu vuoden 2017 jälkeen.

Valkoiset pelastajat eivät kuitenkaan ole täysin hävinneet. Kentälle on ilmaantunut uusia pelu-reita, jotka eivät säännöllisesti keskustele eetti-sestä viestinnästä.

Radi-Aidin tuoreimmassa kampanjavideossa afrikkalaisen näköiset pukuhenkilöt kokoustavat huolestuneina norjalaisten tilanteesta. Palelevien raukkojen hyväksi on tehtävä jotain, ja tällä kertaa apu tulee yritysmaailmasta.

Videolla kuvitteellinen mutta vastuullinen teknologiayritys Africa Corp järjestää pohjoiseen pattereita, jotka lämpiävät aurinkopaneeleilla. Sosiaalisessa mediassa yritys esiintyy hyvällä asialla ja saa hyvää julkisuutta.

Unelma on, että jonain päivänä yksikään norja-lainen ei enää palele. Videon nimi on Radi-Aid 2.0. •

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla **kehityslehti.fi**.

Abhijit Banerjee, Esther Duflo ja Michael Kremer vastaanottivat Ruotsin keskuspankin myöntämän niin kutsutun talousnobelin viime joulukuussa.

KEHITYKSEN KOKEILIJAT

Vuoden 2019 talousnobel myönnettiin kolmelle kokeellisen köyhyystutkimuksen uranuurtajalle. Kriitikoiden mukaan heidän lääketieteestä kopioimansa lähestymistapa ei kuitenkaan vähennä köyhyyttä.

Ruotsin keskuspankki palkitsi joulukuussa **Abhijit Banerjeen, Esther Duflon ja Michael Kremerin** niin kutsutulla talousnobelilla. ”Palkittujen tutkimusten tulokset ovat dramaattisesti parantaneet kykyämme torjua köyhyyttä käytännössä”, palkintokomitea perusteli valintaansa. Raati viittasi kolmikon käyttämään kokeelliseen köyhyystutkimuksen lähestymistapaan eli satunnaiskokeisiin.

Satunnaiskokeissa tutkijat vertaavat kahta keskenään samanlaista ryhmää, joista toiselle tehdään jokin toimenpide – esimerkiksi annetaan lääkettä – ja toiselle ei. Ryhmät valitaan satunnaisesti, eli tietokoneohjelma arpoo, ketkä kuuluvat

Abhijit Banerjee ja Esther Duflo ovat tutkineet satunnaiskokeilla opetusta Intiassa.

Satunnaiskokeet ovat keino mitata tuloksia, ja joidenkin mielestä ainoa luotettava sellainen.

kokeiluryhmään ja ketkä kontrolliryhmään. Idea on, että näin saadaan tietoa nimenomaan valitun toimenpiteen vaikutuksista.

Satunnaiskokeet ovat lääketieteen peruskauraa, mutta nobelistikolmikko on käyttänyt niitä kehitysinterventioiden arvioinnissa. He ovat tutkineet muiden muassa opetusta, mikrolainoja ja rokote-ohjelmia kehitysmaissa.

Duflo tarkasteli esimerkiksi eräässä Intiassa toteuttamassaan tutkimuksessa opettajille annettavien suoritusbonusten vaikutusta siihen, olivatko opettajat oppitunneilla läsnä. Toiselle opettajaryhmälle maksettiin korkeampaa palkkaa, ja heiltä vaadittiin tiukasti läsnäoloa. Toiselle ryhmälle taas maksettiin matalampaa palkkaa, mutta myös bonusta sen mukaan, kuinka paljon he olivat paikalla. Valvonta toteutettiin siten, että oppilaat kuvasivat opettajiaan.

Tutkimuksen tulos oli, että bonuksia saaneet opettajat olivat ahkerammin läsnä oppitunneilla kuin ne, joille niitä ei maksettu.

Satunnaiskokeet ovat keino mitata tuloksia, ja joidenkin mielestä ainoa luotettava sellainen. Kaikki kehitystutkijat eivät kuitenkaan ole samaa mieltä.

Nobelistit vs. nobelistit

Viime vuoden Nobel-valinta nostatti paljon arvostelua. Satunnaiskokeisiin liittyvät tutkimuseettiset kysymykset ovat olleet otsikoissa, mutta myös lähestymistavan suhde itse köyhyyden vähentämiseen.

Tätä keskustelua on käyty itse asiassa varsin paljon jo ennen kolmikon saamaa Nobelia. Viisitoista eturivin kehitystutkijaa – mukaan lukien talousnobelistit **Angus Deaton**, **James Heckman** ja **Joseph Stiglitz** – julkaisivat vuonna 2018 avoimen kirjeen, jossa he esittivät suoraa kritiikkiä satunnaiskokeita

kohtaan. Heidän mukaansa yksittäisten hankkeiden tuloksiin keskittyvä köyhyyden vähentäminen hukkaa kokonaiskuvan. Esimerkiksi se, että bonukset parantavat opettajien toimintaa, on melko pieni lohtu, jos velkakurimukseen joutuneet kehitysmaat leikkaavat samaan aikaan rajusti opetuksesta, tutkijat kritisoivat.

Aalto-yliopiston kansainvälisen taloustieteen emeritusprofessori **Pertti Haaparanta** pitää tutkijaryhmän kritiikkiä osuvana. Kehityksen kannalta kaikkein merkittävimmät päätökset eivät ole testattavissa, eivätkä varsinkaan satunnaistettavissa, Haaparanta sanoo. Suomen paljon puhuttu koulujärjestelmä olisi todennäköisesti jäänyt rakentamatta, jos sen vaikuttavuus olisi pitänyt todentaa tieteellisillä kokeilla. Emme voi myöskään tutkia satunnaiskokeilla kokonaista verojärjestelmää, perusinfrastruktuurin rakentamista tai vaikkapa poliittista järjestelmää. Kokonaisten valtioiden ottaminen koeryhmiksi olisi käytännössä mahdotonta.

Satunnaiskokeiden puolustajien vastaus tähän on skaalaus eli yksittäisten tutkimustulosten yleistäminen. Lääketieteessä satunnaiskokeiden yleistäminen on verrattain mutkatonta: ihmisen elimistö toimii kutakuinkin samalla tavalla, joten esimerkiksi jonkin aineen haitallisuus voidaan yleistää koskemaan kaikkia ihmisiä.

Mutta voimmeko yleistää jonkin yhteiskunnallisen uudistuksen vaikuttavan samalla tavalla vaikkapa Suomessa ja Sambiassa?

”Eivät yhden kokeen tulokset välttämättä sovellu muualle, vaikka ne testattaisiin viidessä tai kuudessa eri paikassa”, Haaparanta sanoo.

Itse kokeiden toteuttaminen ei myöskään ole välttämättä aivan yksinkertaista. Haaparanta oli vuosina 2008–2010 mukana arvioimassa Kirkon Ulkomaanavun hanketta satunnaistamismenetel-

mällä. Kyse oli Mosambikissa Gazan provinssissa toteutetusta hankkeesta, jossa yritettiin saada maanviljelijöiden käyttöön paremmin kuivuutta kestäviä viljalajikkeita.

”Meidän piti tehdä satunnaistaminen virallisen väestönlaskennan tietojen mukaan, mutta kävikin ilmi, että tiedot olivat väärin. Teimme sitten kylän vanhimpien kanssa todellisen väestönlaskennan.”

Muitakin yllätyksiä sattui. Yksi kylä, jonka piti olla koeryhmä, vaihtuikin kontrolliryhmäksi ja toinen kylä taas kontrolliryhmästä koeryhmäksi.

Haaparanta kertoo oppineensa, kuinka paljon resursseja ja ympärivuotista valvontaa toimivan

satunnaiskokeen toteuttaminen vaatii. Eikä tällöinkään ole varmaa, että tulos olisi parempi kuin muilla arviointimenetelmillä.

”Meidänkin tapauksessamme voi kysyä, tarvitsimmeko oikeastaan satunnaistamista.”

Taustalla tulosvaatimukset

Vaatimukset kehitysyhteistyön tulosten ja vaikuttavuuden määrälliselle mittaamiselle ovat lisääntyneet samaan aikaan, kun nobelistit ovat raivanneet tilaa tutkimusmetodilleen. Abhijit Banerjeen ja Esther Duflon vuonna 2003 perustama J-PAL-laboratorio (Abdul Latif Jameel Poverty

Satunnaistamisvimma on pahimmillaan johtanut siihen, että muilla menetelmillä kerätyt aineistopankit ovat jääneet käyttämättä.

Action Lab) on ollut tutkimuslaitoksen alusta lähtien mukana nimenomaan käytännön kehitysyhteistyöhankkeissa.

Sillä on satoja yhteistyökumppaneita ympäri maailman: avunantajamaita, kehitysmaita, YK-järjestöjä, kansainvälisiä kehityspankkeja, yliopistoja, kansalaisjärjestöjä, suuria säätiöitä ja yrityksiä. Esimerkiksi brittien kehitysyhteistyövirasto DfID on käyttänyt J-PALin satunnaiskoepalveluita kehitysyhteistyönsä arvioinnissa jo pitkään. Laboratorio tekee satunnaiskokeita jopa konfliktiosuhteissa testaamalla esimerkiksi syyrialaispakoilaisten mielenterveyspalveluja.

Duflon on myös esittänyt, että Ranskan tulisi pohjata koko apubudjettinsa tieteellisten kokeiden tuottamaan tietoon.

”Siinä nyt ei ole mitään järkeä”, Pertti Haaparanta arvioi.

Kehitysyhteistyön vaikuttavuuden mittaamisella on Haaparannan mielestä sinänsä ollut järkevä pohja.

”Mutta ei kaikkia asioita kannata testeillä selvittää. Pitäisi olla jonkinlainen etukäteisnäkemys siitä, miten kehitystä saadaan aikaiseksi.”

Samoilla linjoilla on kehitysyhteistyön tulostulohauksesta vastaava ulkoministeriön neuvonantaja **Suvi Virkkunen**.

”Näitä tulostulohauksen ja evaluoinnin lähestymistapoja on monenlaisia, ja ne ovat vähän trendijuttuja aikakausittain. Tämä nyt on yksi, hyvin ekonomistinen tai suorastaan luonnontieteellinen lähestymistapa, joka ainakin minun yhteiskuntatieteilijätaustallani tuntuu aika vieraalta.”

Virkkunen tietää joidenkin avunantajien käyttäneen satunnaiskokeita, mutta laajassa mittakaavassa se ei kehitysyhteistyön tulostulohauksessa näy.

”Me näemme muutoksen pikemminkin kontekstispesifinä ja poliittisena”, Virkkunen kuvaa.

Ihmisten vaikutusmahdollisuuksiin vaikuttaminen on oleellisempaa kuin jokin, mitä voitaisiin testata laboratoriomaisesti. Kehitysyhteistyön tulostulohauksen trendi on Virkkusen mukaan viime aikoina ollut pyrkimys ymmärtää, mistä laajemmat

muutokset johtuvat. Numeerisesti osoitettavien tulosten mittaaminen on yhä keskeinen osa kansainvälistä keskustelua, mutta yhteiskunnalliseen muutokseen vaikuttavien tekijöiden hahmottaminen ja niistä oppiminen ovat nousseet entistä vahvemmin yksittäisten tulosten mittaamisen rinnalle.

Jotain hyvää?

Kehitystaloustieteessä satunnaistamisbuumi on ollut ilmeinen. Pertti Haaparannan mukaan satunnaistamisvimma on pahimmillaan johtanut siihen, että muilla menetelmillä kerätyt aineistopankit ovat jääneet käyttämättä.

”Vaikka järkevä ihminen käyttää kaikkea mahdollista saatavilla olevaa dataa.”

Eikö satunnaiskokeissa sitten ole mitään hyvää?

Haaparannan mielestä satunnaiskokeet voivat toimia joidenkin hyvin yksityiskohtaisten seikkojen selvittämisessä. Niitä voisi käyttää esimerkiksi testaamaan sitä, mitkä tekijät vaikuttavat ihmisten investointihalukkuuteen. Myös ihmisten koulutuspäätösten tutkimiseen Haaparanta pitää satunnaiskokeita käyttökelpoisena menetelmänä.

Varsinaisen kehityspoliitiikan puolella Haaparanta näkee, että satunnaiskokeilla on annettavaa esimerkiksi opetusmenetelmien yksityiskohtien ja koulujen toiminnan kehittämiseksi. Hän antaa myös arvoa nobelistien keräämälle taustatiedolle köyhien ihmisten kulutustottumuksista.

”Ja ehkä he ovat vaikuttaneet siihen, että köyhyyttä on tuotu enemmän esiin politiikkakeskustelussa.”

Haaparanta pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, millä tavalla tuota keskustelua on käyty. Satunnaiskokeiden puolustajat pyrkivät esittämään lähestymistapansa teknisenä toimenpiteenä, jonka avulla voisimme saada moraalista arvostuksista vapaata tietoa kehityksestä. Kun mennään taloustieteestä politiikkatoimenpiteisiin, arvovalinnat tulevat kuitenkin aina eteen.

”Onhan pelkästään jo se, mitä hankkeita tutkitaan ja missä päin maailmaa, itsessään valinta”, hän toteaa. •

ELINA NIKULAINEN

Tasa-arvoa kannattaa juhlia

ISOÄITINI SYNTYI Suomeen, jossa nainen ei saanut tehdä ansiotyötä ilman aviomiehensä suostumusta. Hän ehti kasvaa aikuiseksi ennen kuin vaimo sai oikeuden omaisuuteensa.

Äitini täytti 18 vuotta maassa, jossa abortti oli laitton. Minä taas olin jo teini, kun vuonna 1994 lakiin kirjattiin, että raiskaus on raiskaus avioliitossakin. Tuolloin en olisi voinut kuvitella *Suostumus2018*-lakialoitetta, joka määritteli raiskauksen perustuvan suostumuksen puutteeseen.

Edistys Suomessa ei ole tapahtunut irrallaan muun maailman kehityksestä, ja globaalit vaatimukset ovat edistäneet tasa-arvoa täälläkin. Nykyään omistamme sekä omaisuutemme että kehomme.

TÄNÄ VUONNA juhliitaan monia sukupuolten tasa-arvon virstanpylväitä.

Pekingin toimintaohjelma linjasi 25 vuotta sitten naisten kokeman syrjinnän suurimmat haasteet ja niihin ratkaisut. 20 vuotta sitten YK:n turvaneuvoston 1325-päätöslauselma nosti naiset rauhan ja turvallisuuden keskiöön. YK:n tasa-arvojärjestö UN Women yhdisti kymmenen vuotta sitten hajanaiset ja heikosti rahoitetut tasa-arvoelimet yhdeksi tehokkaaksi kokonaisuudeksi.

Katse keskittyy tänä vuonna erityisesti Pekingin toimintaohjelmaan. Se kytkee kattavasti tasa-arvon osa-alueet toisiinsa ja määrittää monia samanaikaisia toimia naisten oikeuksien toteuttamiseksi.

Voimaantumisessaan naiset tarvitsevat kaikkialla maailmassa lain turvaa: heidän tulee voida omistaa kehonsa ja päättää, mitä sille tapahtuu. Naisilla on myös oltava mahdollisuus ansaita rahaa ja hallinnoida tienestejään. Voimaantuminen edellyttää koulutuksella hankittuja kykyjä ja uskoa niihin. Lisäksi naisten pitää saada elää terveinä ja turvallisesti muiden kanssa töissä ja kotona, konfliktienkin aikana.

Toimintaohjelma myös muistuttaa, että ympäristö ja ilmastonmuutoksen seuraukset vaikuttavat olennaisesti naisten asemaan ja arkeen.

PEKINGIN TOIMINTAOHJELMA oli aikoinaan vallankumouksellinen siksikin, että se vaati valtioita valtavirtaistamaan tasa-arvonäkökulman kaikkiin toimiinsa ja määrittämään selkeästi niiden vaikutukset naisten ja miesten elämään. Tasa-arvon erityishankkeet eivät enää riittäneet, vaan valtioiden tuli huomioida tasa-arvo kaikessa toiminnassaan. Tämä kahden kärjen strategia on nykyisin kehitysyhteistyössä normi.

Muutos on ollut mullistava niin maailman kuin yksittäisten maidenkin mittakaavassa. Naisten oikeudet ja yhteisymmärrys tasa-arvon merkityksestä ovat edenneet, vaikka haasteita vielä riittää. Äitikuolleisuus on vähenyt nyt parissa vuosikymmenessä lähes 50 prosentilla. Naisiin kohdistuvasta väkivallasta on saatu dataa 2000-luvun alusta lähtien, ja ymmärrämme sen syitä aikaisempaa paremmin. Tytöt käyvät koulua entistä pitempään ja

HENRY SÖDERLUND

Vuonna 2018 vain 11 maassa ei ollut naisministeriä.

paremmalla menestyksellä. Naispoliitikkojen määrä ja valta kasvavat: vuonna 2018 vain 11 maassa ei ollut naisministeriä.

Vaikka toimintaohjelmat ja päätöslauselmat tuntuvat joskus pölyisiltä papereilta, jokainen juhluvuoden virstanpylväistä avartaa yhä tyttöjen ja naisten toiveita, mahdollisuuksia ja valintoja. Tänäkin Suomessa, Keniassa tai Itä-Timorissa syntyvällä tyttöllä on aikaisempia sukupolvia paremmat mahdollisuudet kasvaa omanlaisekseen naiseksi.

Oikeuksien edistyminen on haasteiden ja hitaudenkin keskellä juhlan arvoista. •

Kirjoittaja on tasa-arvokonsultti, joka on erikoistunut naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen.

ANNA HEIKKINEN & EIJA RANTA

MIKSI LATINALAINEN AMERIikka KUOHUU?

Viime syksynä protestien aalto pyyhkäisi yli Latinalaisen Amerikan. Karibian Haitilta Andien Chileen miljoonat ihmiset marssivat kaduilla ja vaativat muutoksia yhteiskuntiinsa. Valinta demokratian tai tasa-arvoisemman talouden välillä ei enää kelvannut, vaan mielenosoittajat vaativat molempia.

Pinnan alla on kiehunut jo pidempään. Haitissa mielenosoituksia on ollut kahden viime vuoden ajan. Miljoonat venezuelalaiset ovat jättäneet entisen öljymahdin kaaoksen taakseen. Nicaraguassa **Daniel Ortegan** yksinvaltaa vastustaneet nuorisoliikkeet on tukahdutettu väkivaltaisesti.

Vaikka viime syksynä eri maissa puhjenneilla mielenosoituksilla on omat erityispiirteensä, niiden taustalla on samoja yhteiskunnallisen kehityksen piirteitä. Niitä ovat demokratian heikentyvä tila, eriarvoistuminen, luonnonvarariippuvuus sekä maailmanpolitiikan muutokset.

Autoritaarisen populismin nousu

2000-luvulla Latinalaisessa Amerikassa elettiin pitkään kohtalaisen seesteisesti. Se oli niin sanottua vaaleanpunaisen hyökyaallon aikaa eli uuden vasemmiston nousua. Aaltoon kuuluivat muiden muassa Brasilia, Argentiina, Chile, Uruguay, Bolivia, Ecuador, Nicaragua ja Venezuela.

Tällöin Latinalaisen Amerikan valtiot vahvistivat rooliaan luonnonvara-, talous- ja sosiaalipolitiikassa sekä pyrkivät aiempaa tasaisempaan tulonjakoon erilaisin tulonsiirto-ohjelmin. Köyhyys väheni merkittävästi esimerkiksi Boliviassa ja Ecuadorissa.

Monessa maassa, jossa nyt protestoidaan, eletään tämän vaaleanpunaisen aallon raunioilla.

Ecuadorissa **Rafael Correal** presidenttikausi (2007–2017) päättyi talouskriisiin, kun öljyn maailmanmarkkinahinta romahti. Uusi hallitus aloitti talouskurin Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ohjauksessa.

Venezuelassa ja Nicaraguassa toiveet ja odotukset uudenlaisesta kansanvallasta ja oikeudenmukaisesta taloudesta vaihtuivat valtion sortoon ja yksinvaltaan.

Ruotsalainen V-Dem-tutkimusinstituutti arvioi demokratian tilaa eri valtioissa erityisellä indeksillä. Sen mukaan Latinalaisessa Amerikassa demokratia on heikentynyt. Kymmenen viime vuoden aikana pahin romahdus on tapahtunut Hondurasissa ja Nicaraguassa. Venezuelassa demokratia on heikentynyt jo pitemmän aikaa ja Brasiliassa aivan viime vuosina. Autoritaarinen populismi on vahvistunut poliittisen kartan kaikilla laidoilla.

Boliviassa istuva presidentti **Evo Morales** asettui vastoin perustuslakia presidenttiehdokkaaksi, minkä lisäksi häntä syytettiin vaalivilpistä. Tämä johti raivoisaan edustuksellisen demokratian puolustamiseen. Morales lähti maanpakoon vallankaappausretoriikan saattelemana.

Kolumbiassa taas aktivistit vaativat uudenlaista osallistuvaa demokratiaa.

Eriarvoinen kansalaisuus

Protestit voi nähdä merkinä siitä, että ihmisten mielestä äänestäminen ei riitä yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi.

On myös muistettava, että Latinalainen Amerikka on yksi maailman jakautuneimmista mantereista. Lähes kaikissa maissa taloudellinen ja etninen eriarvoisuus on äärimmäisen räikeää.

Viime vuosikymmenten talouskasvun ansiosta Chileä on pidetty Latinalaisen Amerikan mallimaana. Kertynyt varallisuus on jakautunut kuitenkin hyvin epätasaisesti. Eriarvoistavan talouspolitiikan perusta luotiin pitkälti **Augusto Pinochetin** diktatuurin aikana vuosina 1973–1990. Tänään politiikan ja talouden kapea eliitti omistaa valtaosan maasta, luonnonvaroista ja teollisuudesta.

Eliitin etuoikeuksia ollaan usein valmiita puolustamaan väkivalloin. Kun protestit alkoivat Chilessä, maan presidentti **Sebastián Piñera** julisti poikkeustilan ja totesi olevansa sodassa omaa kansansa vastaan.

Poliisin, armeijan ja globaalisti verkostoituneen talouseliitin yhteenkietoutuminen on ominaista Latinalaisessa Amerikassa. Mantereella kysytäänkin, miksi samassa valtiossa kansalaisilla on niin erilaisia oikeuksia.

Viime syksynä perulaiset kyllästyivät korruptoituneeseen poliittiseen järjestelmäänsä ja lähtivät kadulle osoittamaan tukeaan presidentti **Martín Vizcarralle**. Presidentti oli protesteja edeltävänä päivänä hajottanut opposition hallitseman kongressin, joka vastusti korruption kitkentään tähtääviä uudistuksia. Vuonna 2016 Perussa oli paljastunut poliittisen eliitin mittava lahjusvyvyhti. Sen seurauksena kymmenet merkittävät poliittiset toimijat, kuten lähes kaikki maata aiemmin hallinneet presidentit, päätyivät korruptiotutkinnan kohteiksi.

Myös muualla Latinalaisessa Amerikassa vaa- ditaan loppua korruptiolle ja eliitin etuoikeuksille sekä nykyistä tasa-arvoisempaa kansalaisuutta.

Raaka-aineriippuvuus

Kansainvälinen talousjärjestelmä vaikuttaa mer- kittävästi tulojen eriarvoiseen jakautumiseen man- tereella. Etenkin mineraalien, öljyn ja maakaasun kasvava globaali kysyntä vahvistaa yksipuolista raaka-aineisiin perustuvaa tuotantorakennetta, joka on peräisin jo siirtomaavallan ajalta.

Uuden vasemmiston maissa, kuten Boliviassa ja Ecuadorissa, luonnonvarojen hyväksikäyttöä on perusteltu kansantaloudellisella hyödyllä. Uuslibe- ralistista talouspolitiikkaa noudattavissa Perussa, Chilessä ja Kolumbiassa luonnonvarapolitiikkaa hallitsevat pitkälti talouseliitti ja monikansalliset yritykset. Chilessä luonnonvarojen yksityistämi- sessä on edetty kaikkein pisimmälle.

Keskittyminen raaka-aineiden vientiin on johtanut taloudellisten hyötyjen sekä ympäristö- ja sosiaalisten haittojen epätasaiseen jakautumiseen. Epäoikeudenmukaisuuden kokemus on lisäänty- nyt, mistä kertovat mantereella kiihtyneet luon- nonvarakonfliktit.

Yleisimpiä ovat kaivannaisteollisuuteen liittyvät yhteenotot. Observatorio de Conflictos Mineros de América Latina -kansalaisjärjestön mukaan näitä konflikteja rekisteröitiin viime tammikuussa yhteensä 292. Suurin osa niistä tapahtui Chilessä (49), Perussa (42) ja Brasiliassa (26).

Konfliktit leimahtavat usein kaivosteollisuuden tai öljynporauksen aiheuttamasta ympäristön saastumisesta sekä alkuperäiskansojen oikeuksien ja toimeentulomahdollisuuksien polkemisesta. Viime vuosina myös ympäristöaktivistien pidä- tykset ja surmat ovat lisääntyneet Latinalaisessa Amerikassa.

Samaan aikaan pienet kansanliikkeet ja kylä- yhteisöt ovat ryhtyneet entistä hanakammin

puolustamaan oikeuksiaan. Esimerkiksi Boliviassa ja Ecuadorissa alkuperäiskansojen liikkeet ovat järjestäytyneet ja saavuttaneet vaikutusvaltaa luon- nonvarapolitiikan päätöksenteossa.

Useissa Latinalaisen Amerikan maissa ruohon- juuritason poliittisen vaikuttamisen kanavat ovat kuitenkin heikot tai puuttuvat kokonaan. Siksi mie- lenosoitukset koetaan yhä tehokkaimmaksi tavaksi saada oma ääni kuuluviin.

Maailmanpolitiikan muutokset

Luonnonvarariippuvuus on luonut globaaleille suhdanteille haavoittuvasen talousrakenteen. Syksyn protestien aikana pohdittiinkin, missä mää- rin Yhdysvallat sekaantui Latinalaisen Amerikan politiikkaan suojellakseen omia taloudellisia int- ressejään. Etenkin 1960- ja 1970-luvuilla se horjutti aktiivisesti maanosan vasemmistolaisia hallituksia ja tuki itselleen suopeita hallitsijoita.

Erityisesti presidentti **Donald Trumpin** ulko- politiikka on luonut ideologisia vastakkainasette- luja korostavaa ilmapiiriä. Yhdysvallat tukee avoi- mesti Brasilian äärioikeistolaisen presidentin **Jair Bolsonaro**n politiikkaa ja kannattaa Venezuelan oikeisto-opposition **Juan Guaídoa** maan presiden- tiksi. Uhkakuvat leimaavat jälleen suhtautumista Latinalaiseen Amerikkaan.

Yhdysvallat ei kuitenkaan ole enää alueen isoveli, kuten aiempina vuosikymmeninä. Vuoden 2001 syyskuun 11. päivän terroritekojen jälkeen maan ulkopoliitiikan kärki on siirtynyt etelänaapu- rista Lähi-itään. 2000-luvulla mantereelle on tullut uusia maailmanpolitiikan toimijoita: yhteistyötään ovat syventäneet yhtäältä BRICS-maat (Brasilia, Venäjä, Intia, Kiina ja Etelä-Afrikka) ja toisaalta globaalin etelän eri toimijat.

Etenkin Venezuela, Ecuador, Bolivia, Brasilia ja Argentiina ovat lisänneet yhteistyötään Kiinan kanssa, joka on kiinnostunut Latinalaisen Ame- rikan luonnonvaroista ja energiasta. Moni maa

Kapitalismi on kaikkialla, ja sitä edistetään yhä autoritaarisemmin maailmanpoliittisessa tilanteessa, jota määrittävät globaali eriarvoisuus, hupenevat luonnonvarat ja ilmastonmuutos.

on myös velkaantunut Kiinalle, koska lainat ovat sidottuja öljyyn, jonka maailmanmarkkinahinta romahti vuoden 2008 globaalin talouskriisin jälki- mainingeissa.

Myös Venäjä on jälleen kiinnostunut Latinalai- sesta Amerikasta. Sen vaikutus näkyy erityisesti Venezuelassa, jossa se on uhmannut Yhdysvaltojen öljynvientiin kohdistamia talouspakotteita.

Toisaalta Venezuelan kriisi on heikentänyt niitä vasemmistomaita, jotka saivat paljon taloudellista tukea **Hugo Chávezin** presidenttikaudella vuosina 1999–2013.

Kuuban ja Venezuelan roolia Latinalaisen Amerikan mielenosoituksissa on spekuloitu laajasti. Ecuadorin presidentti **Lenín Moreno** ja Chilen Sebastián Piñera väittävät, että Kuuban ja Venezuelan hallitukset tukevat protesteja. Venezue- lan **Nicolás Maduro** on myös itse esittänyt, että hänen hallituksensa on ollut eri maiden protestien liikkeellepanevana voimana.

Vaikka Trumpin uhittelu, Venäjän uusi rooli ja Kuuban syylistäminen tuovat tuulahduksia men- neestä, globaali nykymaailma on lähtökohtaisesti erilainen kuin kylmän sodan aikainen järjestys, joka näyttäytyi eri blokkien ideologisena taiste- luna. Esimerkiksi Kiinan talouspolitiikka poikkeaa merkittävästi perinteisestä kommunismista. Kapi- talismi on kaikkialla, ja sitä edistetään yhä auto- ritaarisemmin maailmanpoliittisessa tilanteessa, jota määrittävät globaali eriarvoisuus, hupenevat luonnonvarat ja ilmastonmuutos.

Politiikan uudet tuulet

Latinalaisen Amerikan protesteihin osallistuneista ihmisistä valtaosa on tullut perinteisten poliittis- ten puolueiden ulkopuolelta eli liikkeistä, jotka edustavat nuoria, seksuaalivähemmistöjä, alku- peräiskansoja tai ilmastoaktivisteja. Internetillä ja sosiaalisella medialla on ollut suuri merkitys. Etenkin nuoret ovat nousseet protestien eturinta-

maan vaatimaan demokratiaa ja kansalaisoikeuksia sekä aiempaa tasa-arvoisempaa taloutta. Enää he eivät tyydy vain jompaankumpaan.

Samaan aikaan konservatiivisen politiikan puolelta on noussut uusia karismaattisia uskon- liikkeitä ja äärioikeistolaisia puolueita.

Ihmiset etsivät eri suunnilta uusia tapoja iden- tifiotua poliittisesti globaalissa maailmassa, jossa kyky vaikuttaa oman elämänsä ja yhteiskuntansa suuntaan tuntuu kadonneen.

Syvät historian muovaamat rakenteelliset epäkohdat eivät väisty yhdessä yössä. Protestien saavutukset antavat ihmisille kuitenkin toivoa muutoksesta kohti demokraattisempaa ja oikeu- denmukaisempaa yhteiskuntaa.

Ecuadorissa alkuperäiskansat saivat hallituksen perumaan kaavailemansa talouskurin. Chilessä taas äänestetään huhtikuussa Augusto Pinochetin aikaisen perustuslain uudistamisesta.

Mielenosoitusten ketjureaktio on myös osoit- tanut, että ihmiset yli rajojen ovat voimaantuneet toisistaan ja uskovat niiden aikaansaamaan muu- tokseen.

Suuri osa viime syksyn protesteista kytee nyt hiilloksena. Liekki ei ole kuitenkaan täysin sammu- nut. Uusia protesteja ja kansanliikkeitä syntyy vielä Latinalaisen Amerikan kaduilla. •

Anna Heikkinen on väitöskirjatutkija ja Eija Ranta yliopistonlehtori kehitysmaatutkimuksen tieteenalalla Helsingin yliopistossa.

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla kehityslehti.fi.

MUOVI- PULLOT KIERTOON

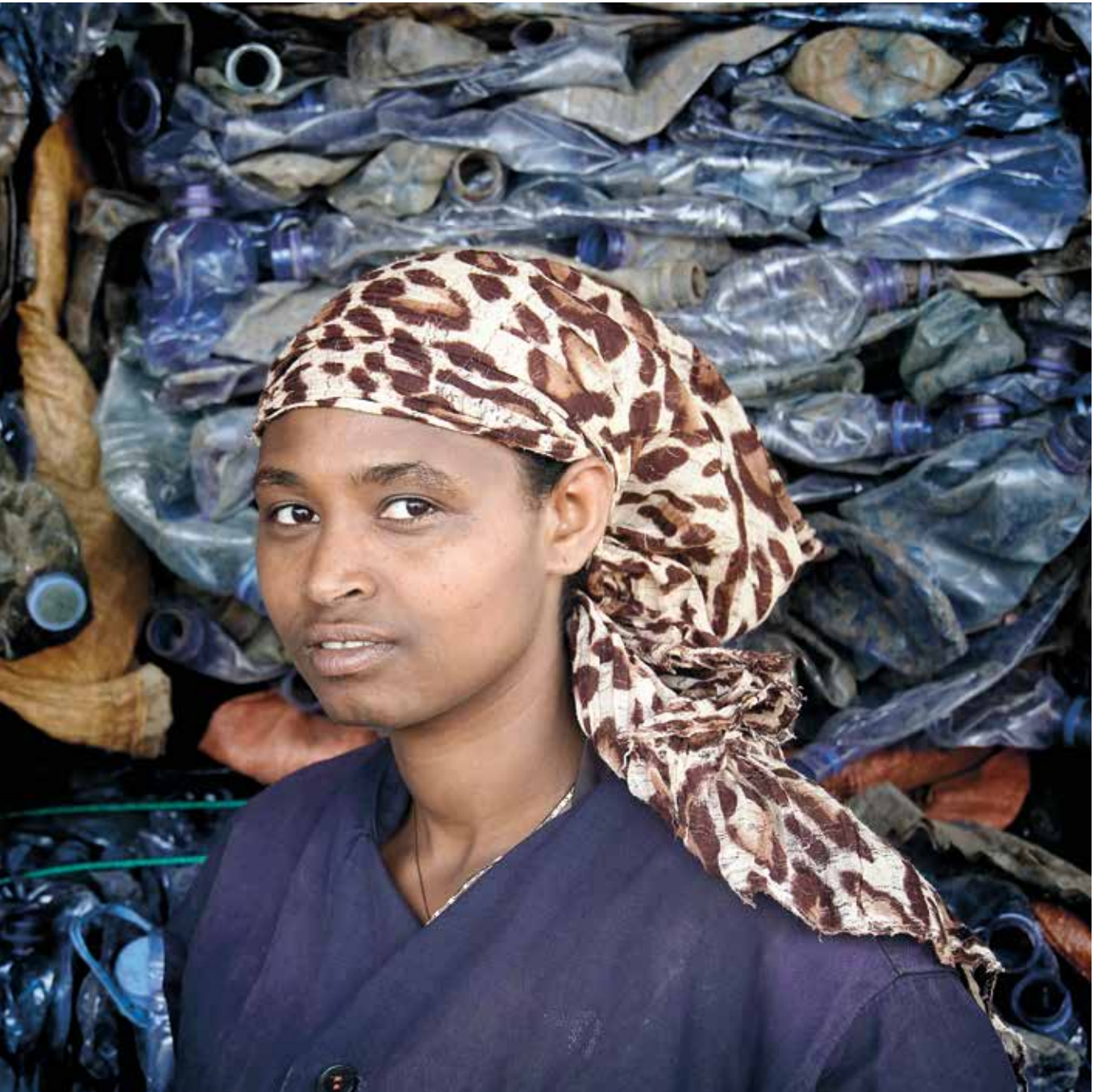
Keskivertoetiopialainen kuluttaa vuodessa kolmisen kiloa muovia, josta osa on kertakäyttöisiä juomapulloja. Sadan miljoonan ihmisen maassa se tarkoittaa valtavasti muovijätettä, jota on alettu nyt kerätä ja käsitellä uusiomuovin raaka-aineeksi.

Tehokas työntekijä kerää päivässä 15–20 kiloa muovipulloja, joista keräyspiste maksaa hänelle 20 senttiä kilolta. Keräyspiste myy muovipullot eteenpäin kierrätyskeskukselle 30 sentin kilohintaan.

Kierrätyskeskuksessa naiset poistavat pulloista etiketit ja korkit sekä lajittelevat ne värien mukaisiin kasoihin. Työntekijät ansaitsevat 64–85 euroa kuukaudessa.

YLÄRIVI Amika, 22 / Afia, 25 / Nyala, 28
 KESKIRIVI Halima, 26 / Betty, 22 / Halima, 18
 ALARIVI Faizah, 20 / Enkele, 19 / Aida, 18
 Työntekijät haluavat esiintyä kuvissa vain etunimellään.

Etiopiassa muovipulloja lajittelevat
 ennen kaikkea naiset. Diarra, 19, on
 yksi kierrätyskeskuksen työntekijöistä.

**Muovisilppu myydään koti- ja
ulkomaisille markkinoille.**

**Muovipullopaalit odottavat
kuljetusta laitokseen, jossa
ne avataan ja silputaan
uusiomuovin raaka-aineeksi.**

Luigi Baldelli on italialainen kuvajournalisti.

LEVOTTOMAT JALAT

Infektiolääkäri Terhi Heinäsmäki on lähtenyt aina, kun suinkin on pystynyt.

Terhi Heinäsmäki kertoo tarinan Trinidad ja Tobagosta, Karibianmeren saarivaltiota. Oli vuosi 2009. Hän oli työpaikallaan, kun äiti soitti. Tämä oli käymässä, asui tyttärensä asunnossa.

”Tänne tuli sähkömies”, äiti sanoi. ”Nyt hän ottaa tietokoneen kainaloonsa.”

Heinäsmäki tiesi heti, mistä oli kyse.

”Äiti, älä tee mitään. Älä katso, puhu vain minulle.”

Äiti jatkoi jutteluaan. Heinäsmäki työskenteli San Fernandon kaupunginsairaalassa hi-viruksen asiantuntijana. Työkaverit hälyttivät poliisit, hän kiiruhti kotiin. Äiti oli yksin, täysin rauhallinen. Mikä helpotus, Heinäsmäki ajatteli. Naapuri oli äskettäin tapettu ryöstön yhteydessä.

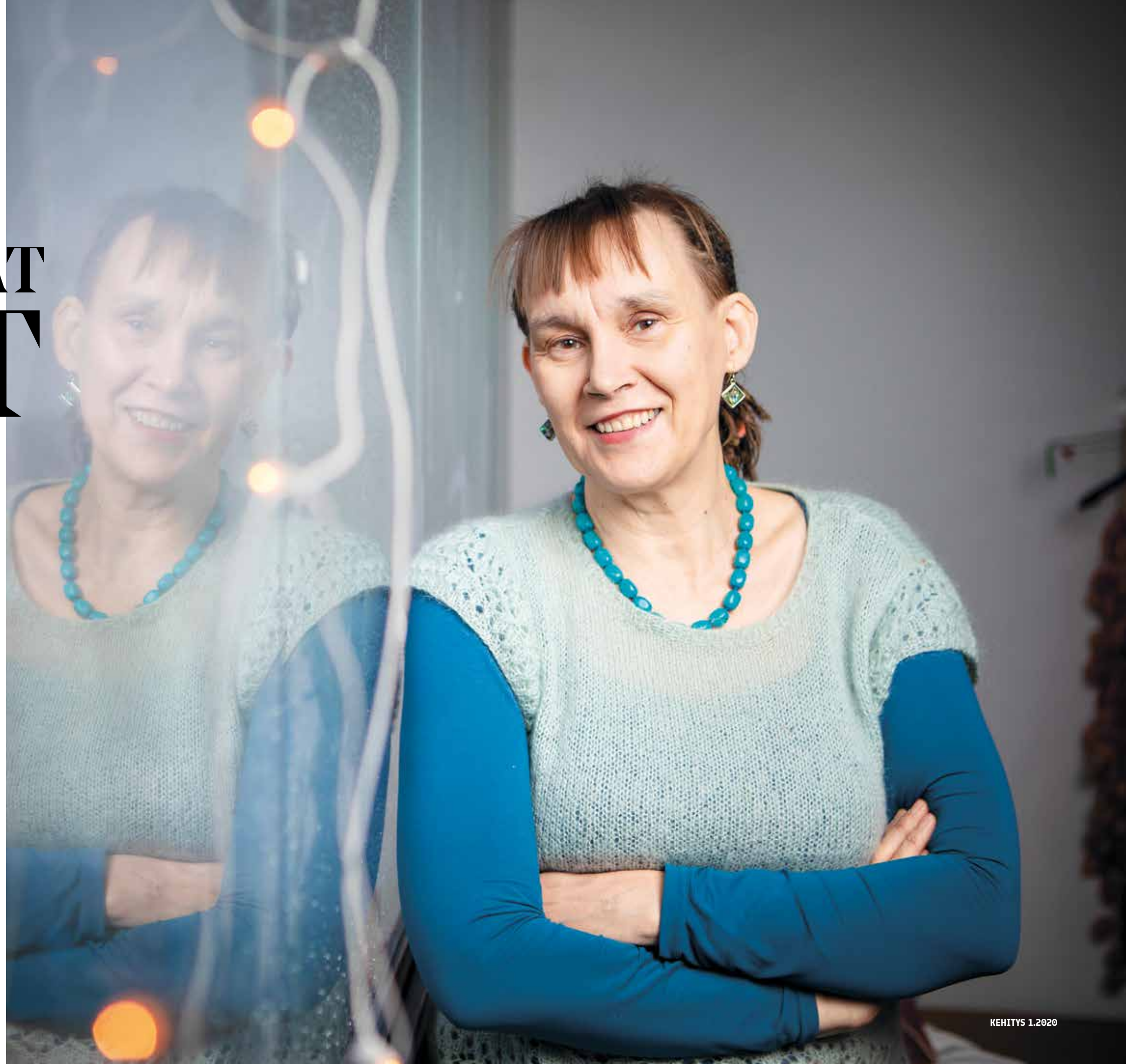
Heinäsmäki on ryöstetty seitsemän kertaa. Hän sanoo, ettei pelkää.

Vuorokausi varoaikaa

Terhi Heinäsmäki on työskennellyt katastrofi-alueilla ja kehitysmaissa yli 30 vuotta. Joskus työrupeama on kestänyt viikon, usein kuukausia, toisinaan vuosia.

Hän on jakanut lääkkeitä kapinallisille sodan runtelemassa Liberiassa, taltuttanut Botswanan kohtalokasta hiv-epidemiaa, auttanut maanjäristyksen uhreja Intiassa, johtanut tsunamioperaatiota Thaimaassa.

”Sain geeniarvonnassa levottomat jalat.” ➡

Toisinaan hän on lähtenyt vauhdilla, jopa vuorokauden varoajalla.

Ihmettelijöille hän on selittänyt: ”Osa ihmisistä lähtee aina, kun siihen on mahdollisuus.” Tai humoristisesti: ”Se, että asemapaikka sijaitsee 6 890 kilometriä lähimmästä Osuuspankista, on selvä bonus.” Tai lyhyesti: ”Minulla on matkakärpänen.”

Viimeksi hän palasi Keniasta, tällä kertaa neljän vuoden komennukselta.

Siellä hän työskenteli Suomen Punaisen Ristin Afrikan aluevastaavana ja valvoi järjestön ohjelmia yhdessätoista valtiossa, kuten Etelä-Sudanissa, Keniassa, Somaliassa, Etiopiassa ja Burundissa. Tehävä oli kehitysyhteistyötä, Heinäsmäki korostaa.

Hän on usein kuullut, etteivät katastrofityöntekijät sovi kehitysyhteistyöhön.

Eroja toki on, Heinäsmäki tietää. Katastrofiaalueella työ on tehtävä, oli se mitä tahansa. Joskus lääkärin pitää olla kokki, sairaanhoitaja tai insinööri. Kehitysyhteistyö on pitkäjänteisempää, ja siinä kukin toimii erikoisalueellaan.

Afrikassa hän tajusi, että pystyy kumpaankin työhön.

Kaksi Afrikkaa

Terhi Heinäsmäen Afrikka on kaksijakoinen. Yhtäältä sotainen, kuiva, korruptoitunut, aliravittu. Toisaalta vastuullinen, kekseliäs, uutta kokeileva, mahdollisuuksia täynnä.

Esimerkiksi Heinäsmäki ottaa pulan lääkäreistä.

Monissa Afrikan maissa sairaanhoitajat tekevät lääkärin töitä. Ratkaisu on siihenkin, jos hoitajia ei ole tarpeeksi. Vapaaehtoisia kyläläisiä on ”pika-koulutettu”, jotta he osaavat hoitaa lasten ripulia, malariaa ja keuhkokuumetta. Lapsikuolleisuus on selvästi vähentynyt.

Isoin ongelma on ratkaisematta, ja se on ilmastomuutos, Heinäsmäki sanoo.

Itä-Afrikassa hän näki vuoden 2017 kuivuuden, jota hän kuvailee ”hivuttavaksi katastrofiksi, jossa ihmisten ja eläinten kestävyys alkoi pettää”. Keniassa, Etiopiassa ja Somaliassa kuivuus oli pahin alueilla, jotka ovat riippuvaisia karjasta.

”Ja mitä tapahtuu? Aliravitseminen vaikuttaa älylliseen kehitykseen. Aliravitut lapset eivät saa aikuisina kunnollisia työpaikkoja, joten köyhyys säilyy.”

Kun lehmät, kamelit ja vuohet kuolivat, ihmiset joutuivat köyhyyskierteeseen ja lopulta jättämään kotinsa.

Pitää muistaa, että Afrikka kantaa päävastuun pakolaisista, Heinäsmäki toteaa.

Kun pellot ja laitumet kuivuvat, ihminen ei saa ravitsevaa ruokaa ja heikentyy. Aliravitseminen lisääntyy. Tulee tauteja, kuten tuberkuloosia ja hengitystiesairauksia. Eniten kärsivät lapset. Monet heistä eivät saa riittävästi ravintoa ensimmäisinä elinvuosinaan.

”Ja mitä tapahtuu? Aliravitseminen vaikuttaa älylliseen kehitykseen. Aliravitut lapset eivät saa aikuisina kunnollisia työpaikkoja, joten köyhyys säilyy.”

Juuri senkin vuoksi ilmastomuutosta pitää hillitä määrätietoisesti.

Afrikassa hän vakuuttui siitä, että ilmastomuutos on totta. Hän muistaa Somalimaasta 60-vuotiaan miehen, joka seisoi kotipihallaan. Vielä kolmekymmentä vuotta sitten alue oli viidakkoa. Nyt on vain aavikkoa, kuivunutta koppuraa.

Viruksen vanavedessä

Eroperheestä ja yksinhuoltajakodista, Terhi Heinäsmäki kuvailee lapsuuttaan. Äiti kasvatti hänet täysin yksin. Hän oli toimistosihiteeri, paljon töissä.

Itsetunto Heinäsmäellä on ollut kohdallaan.

Koti oli Jyväskylässä. Kun pankinjohtajan tytär ei kutsunut häntä syntymäpäiväjuhliinsa, Heinäsmäki ajatteli, että ”omapahan on häviönsä”. Ylioppilaaksi hän valmistui viiden laudaturin arvostanoin. Hän tahtoi akateemiselle uralle ja aloitti lääketieteen opintonsa vuonna 1983.

Samana vuonna Suomesta löytyi ensimmäinen hiv-tartunta.

Siitä alkaen Heinäsmäki on seurannut hiviä.

Vuonna 1996 hän työskenteli New Yorkissa infektiosairaalassa, jonka saattohoito-osasto täyttyi aidsiin kuolevista potilaista. He saivat uutta yhdistelmähoitoa. Osasto tyhjentyi. Potilaat tervehtyivät, palasivat koteihinsa.

Joitakin paraneminen järkytti, sillä he olivat valmistautuneet kuolemaansa.

Vuonna 2004 Heinäsmäki työskenteli Botswanassa, jossa käynnistyi Afrikan ensimmäinen antiretroviraalinen hoito-ohjelma. Joka neljännellä kansalaisella oli hiv-tartunta ja jokaisella läheinen, joka oli kuollut aidsiin. Siellä kuolema ei ollut häpeä, mutta hiv-tartunta oli.

Heinäsmäki ohjeisti botswanalaisia lääkityksessä. Hän seurasi, kuinka tiede voitti ja kuolemat vähenivät dramaattisesti.

Hän oli erikoistunut sisä- ja infektiotauteihin. Työssään hän tajusi, kuinka paljon valtaa on infektio-taudeilla, kuten hi-viruksella. Se on huojuuttanut hallituksia, aiheuttanut talouskriisiä ja mullistanut tiedettä. Sitä seurasi ebola, sitten sikainfluenssa.

Nyt vuorossa on uusi koronavirus, ja valtiot ovat varuillaan.

Opit maailmalta

Terhi Heinäsmäeltä kysytään usein Thaimaan tsunamioperaatiosta, jota hän ryhtyi johtamaan 27. joulukuuta 2004, vain vuorokausi onnettomuuden jälkeen.

Siihen hänen on helppo vastata: ”En muista paljoakaan. En ehtinyt juurikaan nukkua.”

Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avustustoiminnan johtaja **Kalle Löövi** oli soittanut Heinäsmäelle tapainpäivänä ja kysynyt, lähdetkö Thaimaahan. Sanomalehdessä oli ollut otsikko tyyliin: *Iso aalto Thaimaassa, kuudenkymmenen pelätään kuolleen.*

Myöhemmin Heinäsmäki tajusi, kuinka nopeasti Löövi reagoi.

”Ehdoton sankariteko.”

Jälkeenpäin selvisi, että tsunamissa menehtyi yli 220 000 ihmistä.

Heinäsmäki on oppinut maailmalta paljon.

Liberiassa vuonna 1995 hän ymmärsi, kuinka paljon ihminen sietää kipua. Heinäsmäki oli lähistöllä, kun sotilasta ammuttiin reiteen. Miehen ilmekään ei värähtänyt.

Keniassa hän tajusi, kuinka syvään korruptio on juurtunut. Nuori kenialainen lääkäri kirjoitti blogin hallituksen ja yläluokan vastuun puutteesta ➡

ja kehotti ihmisiä nousemaan korruptiota vastaan. Kahden päivän päästä hän kuoli keuhkoveritulpaan Nairobien keskustassa. Ambulanssi ei tullut, kukaan ei elvyttänyt. Miten sopivasti ajoitettu kuolema, Heinäsmäki toteaa.

Etelä-Sudanissa hän ymmärsi kehitysyhteistyön merkityksen. Se tuo normaaliutta sekavan arjen keskelle, kuten mahdollistaa koulunkäynnin konfliktiherkässä valtiossa.

Ihmistä hän ajattelee Raamatun sanoin: *Tee muille, kuten haluat itsellesi tehtävän.*

”Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. Emme silti hahmota pakolaisia ihmisinä emmekä näe, että afrikkalaiset pystyvät huolehtimaan miljoonista pakolaisista.”

Senkin hän on oppinut, että ihmisen kärsimys on vakio.

Kehityksmaissa valittamista kuulee harvoin. Länsimaissa asiat ovat hyvin, mutta silti ahdistaa ja masentaa. Psykkinen oireilu on kehityksen lieveilmiö, Heinäsmäki sanoo.

Ilman eläkevirkaa

Terhi Heinäsmäki kirjoitti blogia komennuksiltaan *Lääkärilehteen* yli kymmenen vuotta. Lähtöjään hän kuvaili: ”Äiti, älä lähde!... Ja äidin on pakko kuitenkin mennä, jättää lapsi selviämään omilla keinoillaan olotilaan, jossa ei ole mitään hätää, mutta ei ole äitiäkään.”

Aluksi hän otti vastaan vain lyhyitä työkomennuksia.

Nykyisin vanhin tytär on aikuinen. Kuopus on ollut mukana ulkomailla, viimeksi neljä vuotta Keniassa. Vakituista virkaa Heinäsmäellä ei ole koskaan ollut.

Terhi Heinäsmäki, 55

Koulutus Lääketieteen lisensiaatti Helsingin yliopistosta vuonna 1991 ja kansainvälisen terveystieteen maisteri Manchesterin yliopistosta vuonna 2016

Työ Sisätautien ja infektiosairauksien erikoislääkäri

Perhe Avomies ja kaksi tytärtä

Harrastukset Lukeminen ja kirjoittaminen

Hän pitää siitä, että asioilla on alku ja loppu. ”Ei ole titteliä, ei eläkevirkaa.”

Keikkatyö kehityksmaissa sopii Heinäsmäelle, sillä hän selviää vaatimattomissa oloissa. Hän kuvailee itseään levottomaksi, avuliaaksi ja huumorintajuiseksi. Toisinaan hitaaksi, ja siksi hän on pohtinut, kuinka nopeasti reagoisi, jos vieressä räjähtäisi.

Täysin pelotonkaan hän ei ole.

”Sanoisin, että olen välinpitämätön vaaroja kohtaan.”

Heinäsmäki työskentelee kahtena tai kolmena päivänä viikossa lääkärinä helsinkiläisellä matkailuklinikalla. Afrikan-komennus väsyttää, ja kuopus haluaisi jatkaa yläastetta Suomessa.

Siksi hän aikoo olla Suomessa. Ainakin jonkin aikaa. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Kestävän tulevaisuuden puolesta!

Ricky Kej (IND)

Grammy-palkittu ympäristönsuojelija

KAREN PAULINE BISWELL

Les Amazones d'Afrique (MLI, BEN, GIN)

Modernit afrikkalaiset soundit naisten oikeuksien puolesta.

Kestävän kehityksen suurtaapahtuma ja kesäkauden avaavat maailman karkelot toukokuussa!

100 esitystä, 400 näytteilleasettajaa. Vapaa pääsy! maailmakylässä.fi #maailmakylässä

Tapahtuman järjestää

Pääpartnerit

JOHN WESSELS, AFP, LEHTIKUVA

IFEANYI M. NSOFOR

Ebolarokote ei yksin riitä

Verenvuotokuumeen torjunta vaatii valistusta, toimivaa terveydenhuoltojärjestelmää ja turvallista elinympäristöä.

Riemastuin, kun Yhdysvaltojen elintarvike- ja lääkevirasto hyväksyi äskettäin uuden Ervebo-nimisen ebolarokotteen. Ervebo voi jo yhden rokotekerran jälkeen kehittää nopean immuunivasteen, ja lääkkeen suojavaikutus alkaa kymmenen päivän sisällä.

Olisipa tällainen rokote ollut olemassa muutama vuosi sitten.

Vuonna 2015 olin mukana johtamassa Afrikan unionin käynnistämää ja EpiAFRICin tekemää evaluointia. Arvioimme, miten AU selvisi ebolan puhkeamisesta

Guineassa, Liberiassa ja Sierra Leonessa. Kahden viikon ajan matkustin tiimini kanssa kolmessa maassa haastatellen AU:n vapaaehtoisia, yhteisöjen jäseniä, kansainvälisiä kumppaneita, terveysministeriöiden johtajia sekä muita, jotka tekivät töitä estääkseen taudin puhkeamisen. Kävimme myös Coyahin ebolan hoitokeskuksessa Guineassa.

Evaluoinnin aikana näimme ebolan aikaansaaman tuhon. Näimme myös, miten kolmen pahiten kärsineen maan heikot terveydenhuoltojärjestelmät päästivät infektion leviämään metsä-

palon tavoin. Haastattelujemme jälkeen ymmärsimme, että vahvempi terveydenhuoltojärjestelmä olisi voinut estää ebolan puhkeamisen ja jopa pysäyttää taudin leviämisen alkuunsa.

Toivoimme, että ebolaan olisi olemassa rokote. Nyt sellainen on.

ERVEBOLLA VOISI epäilemättä olla käänteentekevä vaikutus tulevien ebolaesiintymien torjumiseen. Terveysalan työntekijöiden ja yhteisöjen suojelemissi rokotetta on kuitenkin voitava jakaa turvallisesti, kestävästi ja tasapuo-

Esperanze, 26 ja Maurice, 35, parantuivat ebolasta, joka laajeni epidemiaksi Kongon demokraattisessa tasavallassa elokuussa 2018.

lisesti. Monissa maissa, joissa ebola on kotoperäinen tauti, tämä ei ole mahdollista turvallisuutta, järjestelmää ja sosiaalisetoria koskevien haasteiden vuoksi.

Ervebo ei tule toimimaan tehokkaasti, ellei näihin haasteisiin puututa.

Ilman turvallisuutta Erveboa ei ole saatavilla. Turvallisuus on välttämätöntä, jotta terveydenhuolto tavoittaa ihmiset. Tämän osoittavat viimeaikaiset terveystyöntekijöiden kuolemat Afrikassa sekä ebolan vastaisten toimien epäonnistuminen ja keskeytyminen Kongon demokraattisessa tasavallassa.

Vuoden 2019 huhtikuussa Maailman terveysjärjestön WHO:n epidemiologi **Richard Mouzoko** sai surmansa Kongon demokraattisessa tasavallassa Butembon yliopistolliseen sairaalaan kohdistuneessa iskussa. Vuonna 2013 yhdeksän maailmanlaajuisessa polio-ohjelmassa rokottajina työskennellyttä naista ammuttiin kahdessa terveyskeskuksessa Kanossa Luoteis-Nigeriassa. Islamistijärjestö Boko Haramin kapinointi Koillis-Nigeriassa on mitätöinyt polion hävitysyritykset, ja maa on taantunut taudin kitkemisessä.

Hallitusten onkin vahvistettava kansallista turvallisuutta ja tehtävä läheistä yhteistyötä terveysalan ammattilaisten ja turvallisuudesta vastuullisten viranomaisten kanssa. Näin voidaan varmis-

Koskaan ei pitäisi olettaa, että ihmiset tietävät riittävästi ebolasta ja muista tappavista taudeista.

taa, etteivät terveysalan työntekijät ja yhteisöjen jäsenet joudu kärsimään.

HALLITUSTEN ON myös investoitava tarttuvien tautien havaitsemiseen ja torjuntaan sekä vastattava niiden puhkeamiseen.

Preventepidemics.org-verkkosivustolla listataan maita sen mukaan, miten hyvin ne ovat valmistautuneet epidemioihin. WHO:n evaluoinnin (Joint External Evaluation) mukaan yhdelläkään Afrikan maalla ei tällä hetkellä ole optimaalista eli vähintään 80 prosentin valmiuskykyä suoritua näistä tehtävistä. Kuuden viime vuoden aikana ebola on koetellut viittä maata. Näistä Kongon demokraattisen tasavallan valmiuskyky on 35, Guinean 35, Sierra Leonen 43, Liberian 46 ja Nigerian 46 prosenttia.

Tämä osoittaa, kuinka valtavia haasteita on voitettava. Jos maa ei kykene tehokkaasti toteamaan ja torjumaan tarttuvaa tautia sekä vastaamaan sen puhkeamiseen, miten voitaisiin tietää, milloin ja miten Ervebo tai muut rokotet teet pitäisi ottaa käyttöön.

EI OLE KOSKAAN liian varhaista selvittää Ervebon hyötyjä yhteisöille jo ennen kuin rokotetta tarvitaan. Tämä pitäisi tehdä kansallisten julkisen terveydenhuollon instituutioiden johdolla yhteistyössä eri maiden terveysministeriöiden ja paikallishallinnon terveysosastojen kanssa. Tätä avunantajien kannattaisi tukea, sillä se on hyvin käytettyä rahaa. Jos odotetaan seuraavan ebolaepidemian puhkeamista, saatetaan myöhästyä rokotteiden jakelusta.

Kokemukset ovat myös osoittaneet, että ebolan vastaisiin toimiin luotetaan heikommin epidemian jo puhjettua.

Yhteisöt olisi myös otettava mukaan riskiviestintään. Ihmisille on selitettävä, miten ebola tarttuu, ja mitä he voivat tehdä estääkseen taudin puhkeamisen. Ruandalaisen Global Health Equity -yliopiston mukaan oikeudenmukainen terveydenhuolto vaatii oikeudenmukais- ta terveyskasvatusta. Tämän pitäisi olla kansainvälisen terveysyhteisön mantra.

Koskaan ei pitäisi olettaa, että ihmiset tietävät riittävästi ebolasta ja muista tappavista taudeista.

ON KESKITETTÄVÄ terveyteen vaikutaviin sosiaalisiin tekijöihin, joita ei yleensä pidetä osana terveyssektoria. Ne vaikuttavat kuitenkin vahvasti terveyteen ja terveyden ylläpitoon. Esimerkiksi puhtaan veden saanti ja hyvä sanitaatio ovat elintärkeitä ebolalle altistuneissa yhteisöissä, jotta voidaan estää ebolan puhkeaminen, vastata siihen ja estää infektion leviäminen.

WHO arvioi, että kehittyneisiin maihin verrattuna 38 prosentilta matala- ja keskituloisten maiden terveyslaitoksista puuttuu hyvä juomavesi, 19 prosentilla ei ole kunnollista sanitaatiota ja 35 prosentilta uupuu käsien pesuun tarvittava vesi ja saippua. Kun terveysalan työntekijät eivät voi pestä käsiään puhtaassa juoksevässä vedessä hoidettuaan potilasta, he voivat helposti saada itse tartunnan ja siirtää infektioita muihin potilaisiin.

Ervebo-rokote on iso harppaus eteenpäin maailmanlaajuisessa terveydenhuollossa.

Mutta vaikka rokote pelastaa ihmisiä, sitä ei pidä nähdä ihmeiden tekijänä tulevien ebolaepidemioiden torjunnassa ja hoidossa. On erityisen tärkeää, että kansainväliset avunantajat tekevät läheistä yhteistyötä Afrikan hallitusten ja kansallisten julkisten terveyslaitosten kanssa. Näin voidaan varmistaa, että rokotetta saavat kaikki sitä tarvitsevat. •

© Project Syndicate

Englannin kielestä suomentanut Outi Einola-Head. Lisää Project Syndicaten puheenvuoroja Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla osoitteessa kehityslehti.fi.

Säätieto auttaa viljelemään oikea-aikaisesti

Nordic Climate Facility -ohjelma tukee yrityksiä ja järjestöjä kehittämään ilmastomuutokseen liittyviä innovaatioita kehitysmaissa.

Burkina Fasossa sadon onnistuminen riippuu pitkälti sateista, kuten muuallakin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Vesi saadaan taivaalta, eikä muuta kastelua juuri käytetä.

Ilmastomuutoksen seurauksena sateet eivät kuitenkaan enää tule säännöllisesti. Jos viljelijä kylvää siemenet samaan aikaan kuin edellisvuotena, ne eivät ehkä kuivuuden takia idä. Se on katastrofi maassa, jossa lähes puolet väestöstä elää äärimmäisessä köyhyydessä eikä uusiin siemeniin ole varaa.

Burkina Fasossa viljelijöiden ahdistukseen on tullut helpotusta.

Ruotsalainen kasvuyritys Ignitia on tarjonnut burkinalaisille viljelijöille täsmäsääennusteita syksystä 2018 alkaen. Paikallisen teleoperaattorin kanssa toteutettu hanke auttaa viljelijöitä sopeutumaan muuttuviin ilmastoihin ja parantamaan satojen onnistumismahdollisuuksia.

Tällä hetkellä noin 5 000 pienviljelijää saa päivittäin tekstiviestin, joka kertoo sijaintitietojen perusteella, millaista sääta alueelle on luvassa. Joka kuukauden alussa viesti kertoo ennusteen myös pitkälle aikavälille ja koko viljelykaudelle.

Palvelusta hyötyvät viljelijöiden lisäksi heidän perheensä, joten tekstiviestit ovat kohentaneet jo 30 000 ihmisen ruokaturvaa.

Ennusteissaan Ignitia käyttää suomalaisen mittalaitteita ja -järjestelmiä valmistavan Vaisalan säätietodattaa.

Siemenrahaa ilmastomuutokseen sopeutumiseen

Ignitia on saanut puoli miljoonaa euroa tukea toimintaansa Nordic Climate Facility -ohjelmalta (NCF), jota hallinnoi vuonna 1989 perustettu Pohjoismaiden kehitysrahasto NDF. Suomi on rahaston perustajajäsen ja on pääomittanut sitä 190 miljoonalla eurolla.

Vuodesta 2009 NDF on keskittynyt rahoittamaan kehitykseen ja ilmastomuutokseen liittyvää toimintaa kehitysmaissa. 12 prosenttia rahaston ilmastorahoituksesta on ohjattu NCF:lle.

”Ilmastomuutokseen liittyvä rahoitus on riskialtista, eikä yksityinen sektori uskalla tarttua hankkeisiin, ellei niissä ole rahoitusta myös muualta. Meiltä tulevan siemenrahan tavoite on avata kanavia muista lähteistä tulevalle laajamuotoisemmalle rahoitukselle”, sanoo NDF:n varatoimitusjohtaja **Leena Klossner**.

Ilmastomuutoksesta seuraavia liiketoimintamahdollisuuksia syntyy usein päästöjen vähentämiseen liittyvästä toiminnasta, kuten siirtymisestä aurinko- ja tuulivoimaan.

Palvelusta hyötyvät viljelijöiden lisäksi heidän perheensä, joten tekstiviestit ovat kohentaneet jo 30 000 ihmisen ruokaturvaa.

”Ignitia on kehittänyt liiketoimintaa ilmastomuutokseen sopeutumisen ympärille. Tämä on mielenkiintoinen uusi suuntaus ilmastorahoituksessa. Kun ilmastomuutokseen sopeutumisesta tulee taloudellisesti kannattavaa, johtaa se siihen, että tarpeellisia palveluita on laajemmin tarjolla niitä tarvitseville”, kertoo **Johanna Zilliacus** NCF:stä.

NCF:n vuosittaisilla hakukierroksilla noin puolet hakemuksista tulee yrityksiltä. Osa hakee rahoitusta yhdessä järjestöjen, yliopistojen tai tutkimusyksiköiden kanssa.

Pohjoismaainen hakija tarvitsee paikallisen kumppanin, jonka kanssa se toteuttaa hankkeen. Tavoite on, että NCF:n tuki auttaa hankkeen alkuun, minkä jälkeen toiminta jatkuu markkinarahoituksen tai muualta hankitun tuen turvin.

Myös Ignitian tavoite on laajentaa toimintaansa. Tähän asti se on löytänyt asiakkaansa järjestöjen ja omien kontaktiensa avulla, mutta jatkossa suunnitelmassa on tarjota säännusteet suoraan puhelinoperaattoreiden välityksellä, jolloin palvelun voi maksaa mobiilirahalla.

Näin viljelijät yhä useamman pellon laidalla saavat tietää, milloin kannattaa kylvää ja korjata satoa. •

Kirjoittaja työskentelee tiedottajana ulkoministeriön kehitysviestinnän yksikössä.

NORDIC CLIMATE FACILITY -OHJELMAN HANKKEISTA

43 %

sekä hillitsee ilmastomuutosta että auttaa siihen sopeutumisessa

26 %

auttaa sopeutumaan ilmastomuutokseen

31 %

hillitsee ilmastomuutosta

OHJELMAN HANKKEET OVAT

hyödyttäneet

1,4

miljoonaa ihmistä

vähentäneet

400 000

tonnia hiilidioksidi-päästöjä

Lumileikit kutsuvat

Kristine Alejo (2. vas.) nauttii lumesta ystäviensä kanssa.

Lumi, edulliset hinnat ja viisumivapaus houkuttelevat Persianlahden maiden vierastyöläisiä lomailemaan Kaukasukselle Georgiaan.

Kristine Alejo riisuu takkinsa, villapuseronsa ja lämpökerastonsa. Sitten hän heittäytyy päistikkaa lumeen kieriskelemään. Ystävät hihkuvat ja napsivat valokuvia.

Kasvot hehkuvat kylmästä punaisina, kun hän kampeaa itsensä jaloilleen. Ilmekään ei värähdä.

”Ei se niin kylmää ollut. Voisin asua täällä”, hän sanoo.

”Tein tämän huvikseni ja haastaakseni itseni. En ole aiemmin kokenut lunta, ja halusin tehdä sen ikimuistoisella tavalla.”

Alejo on matkustanut ystäväporukassa georgialaiseen Guadurin laskettelukeskukseen Kaukasusvuorille. Kotona Dubaissa naiset pelaavat koripalloa samassa filippiiniläisten vierastyöläisten joukkueessa. He työskentelevät asiakaspalveluammateissa, joissa palkkataso ja työehdot ovat paremmat kuin monilla muilla Persianlahden maiden vierastyöläisillä.

Siksi heillä on mahdollisuus ja varaa lähteä ulkomaille lomalle, joka useimmiten on tosin vain viikon mittainen.

”Tulimme tänne eilen. Ruoka on fantastista ja sää täydellinen”, kertoo **Mary-Anne Serajoseph** ja pyörittää elämänsä ensimmäisen lumipallon.

Laskettelu ei kiinnosta

Naisia ympäröivät toiset matkailijat, jotka tekevät lumienkeleitä ja veistoksia sekä ottavat selfieitä. Hekin ovat enimmäkseen Persianlahden maiden vierastyöläisiä perheineen, jotka eivät erityisemmin perusta laskettelurinteistä, kertoo paikallinen opas **Givi Mzhavanadze**.

”Heitä kiinnostaa leikkiä lumessa lastensa kanssa.”

Siksi Mzhavanadze tuo heidät näköalapaikalle, josta levittäytyvät upeat maisemat, ja viereinen pulkkamäkikin on sopivan loiva.

Neljännes hänen asiakkaistaan tulee Persianlahden maista. Heidän osuutensa matkailijoista on kasvanut viiden viime vuoden aikana, kun kulkuyhteydet ovat parantuneet. Lentokoneella pääsee pääkaupunkiin Tbilisiin ja sieltä parissa tunnissa esimerkiksi autokyydillä Guaduriin.

Eniten matkailijoita Guaduriin tulee rajan takaa Venäjältä. Mzhavanadze toivoo kuitenkin suoraa lentoyhteyttä Georgian ja Yhdysvaltojen välille, sillä se tietäisi rahaa ja hänelle valoisaa tulevaisuutta.

”Amerikkalaiset ovat maksukykyisiä mutta vaativia. Vielä meillä ei ole heille riittävää infrastruktuuria.”

Kylmä paratiisi

Neljävuotias **Ovidi Wijesena** valittaa märkiä käsineitään. Yhdeksänvuotias isosisko **Okadi** työstää lumiukkoa.

”Tee lumipallo ja kieritä sitä lumessa. Ei haittaa, vaikka kastutte. Olen pakannut teille vaihtovaatteet mukaan”, äiti **Ishani** rauhoittelee.

Wijesenat ovat kotoisin Sri Lankasta mutta asuneet Bahrainissa 11 vuotta. Ulkomaanmatka oli pitkäaikainen unelma.

”Päätimme jo kauan sitten tulla Georgiaan. Tämä on paras paikka kokea pohjoinen ilmasto, sillä Eurooppa on liian kallis”, isä **Suranga** kertoo.

Myös pakistanilainen aviopari **Chohan** ja **Aisha Iqbal** nauttii lomastaan.

”Tätä ei voi kokea Dubaissa, jossa lämpötila voi kesällä nousta 50 asteen. Kotikaupungissamme Islamabadissa ei ole 20 astetta viileämpää. Tämä on meille paratiisi”, he sanovat.

Köyhän miehen Sveitsi

Lumen, pakkasen ja edullisten hintojen lisäksi Georgia houkuttelee matkustajia viisumivapaudella. Vierastyöläiset, joilla on voimassa oleva oleskelulupa johonkin Persianlahden maahan, saavat maahan

Mary-Anne Serajoseph

Arun Krishnan

tullessaan maksuttoman viisumin.

”Eurooppaan tarvitaan Schengen-viisumi. On myös näytettävä tiliote. Se on hankalaa”, kertoo intialainen **Abdul Rahim**, joka työskentelee Dubaissa.

Osa Persianlahden maiden vierastyöläisistä vierailee myös naapurimaissa Armeniassa ja Azerbaidžanissa, jotka niin ikään tarjoavat turisteille lunta ja edukasta matkustamista viisumivapaasti.

Yksi heistä on intialainen **Arun Krishnan**, joka on Kaukasuksella kolmatta mutta Georgiassa ensimmäistä kertaa.

”Tämä on kuin köyhän miehen Sveitsi. Ja kuka oikeastaan kaipaakaan Alpeja?” hän kysyy. •

Kirjoittaja on ruotsalainen vapaa toimittaja. Ruotsin kielestä suomentanut Tiina Kirkas.

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla [kehityslehti.fi](https://www.kehityslehti.fi).

Kirja

Enemmän kuin joki

Mekongin rikkaus perustuu vuotuiseen kiertoon, jossa sade ja kuivuus vuorottelevat. Nyt joen luontaista rytmiä häiritsevät padot ja muut rakennushankkeet.

Mekong saa alkunsa Tiibetin ylängöltä Kiinasta, josta se laskeutuu 4 600 kilometriä Laosin, Thaimaan, Kambodžan ja Vietnamin kautta Etelä-Kiinan mereen. Reitillään se sivuaa myös Myanmaria.

Joen valuma-alueella asuu 66 miljoonaa ihmistä: enemmistö Laosin ja Kambodžan asukkaista, kolmannes thaimaalaisista ja viidennes vietnamilaisista.

Kirjassaan *Last Days of the Mighty Mekong* amerikkalainen **Brian Eyler** kuvaa jokivarren valtioiden historiaa, kulttuuria ja ihmisten arkea. Hän johtaa yhdysvaltalaisen ajatushautomon Stimson Centerin Kaakkois-Aasian ohjelmaa ja on laajalti perehtynyt alueen erityispiirteisiin.

Eyler muistuttaa, että iso osa Mekongin alueen asukkaista saa toimeentulonsa kalastuksesta tai maataloudesta, etenkin riisinviljelystä. Elinkeinot perustuvat joen vuotuiseen kiertoon eli monsuunisateiden ja kuivan kauden vaihteluun.

Esimerkkinä hän mainitsee Tonle Sapin järven Kambodžan pääkaupungin Phnom Penhin luoteispuolella.

Järvestä pyydetään vuosittain puoli miljoonaa tonnia kalaa, josta valmistetaan muun muassa paikallisessa

ruokavaliossa merkittävää kalatahnaa *pradokia*. Kalasalis on runsas, koska kesällä monsuunisateiden aikana Mekongista virtaa sivujokea pitkin järveen ravinteikasta vettä. Mukana kulkeutuu yläjuoksulta myös mätää, maitia ja aikuisia kaloja. Samalla järven koko viisinkertaistuu ja pinta nousee yhdeksään metriin.

Marraskuussa kuivana kautena veden suunta vaihtuu ja järvi vetäytyy Mekongiin. Nuoret kalat hakeutuvat yläjuoksulle kutupaikoilleen, joista ne taas seuraavana kesänä palaavat Tonle Sapin järveen.

Pois padon tieltä

Nyt tätä vuotuista kiertoa häiritään eri tavoin.

Kiina sekä myös Laos ja Kambodža patoavat joen yläjuoksua vesivoimaksi, mikä katkaisee kalojen vaellusreitit ja vähentää sedimentin kulkeutumista alajuoksulle. Mekongin suistoalueella Vietnamin riisinviljely on vuosikymmeniä perustunut juuri joen kuljetta- maan ravinteikkaaseen lietteeseen.

Samaan aikaan kuivuuskausien pidentyminen yleisesti kurjistaa alueen asukkaiden elinoloja. Kun joenpinta laskee, kalakannat ehtyvät. Tulva-alueet

Brian Eyler.

LAST DAYS OF THE MIGHTY MEKONG. Zed Books, 2019.

myös pienentyvät eivätkä ravitse entiseen tapaan viljelymaata. Vietnamin viljelijät turvautuvat jo pohjaveteen, jonka seurauksena suistomaa vajoaa jopa 2,5 sentin vuosivauhtia. Se vapauttaa meren suolavettä riisipelloille.

Oma juonteensa Eylerin kirjassa ovat ihmisen muut toimet, joilla tuhotaan peruuttamattomasti Mekongin jokivarren ainutlaatuista luontoa ja sen monimuotoisuutta. Etenkin Kiina rakentaa raivokkaasti rauta- ja moottoriteitä, joilla se haluaa yhdistää syrjäisen Yunnanin maakunnan Laosin kautta Thaimaahan. Lopputulema on satoja siltoja ja tunneleita vielä jonkin aikaa sitten lähes koskemattomassa vuoristossa.

Samalla eristyksissä syntynyt ja osin säilynyt ihmiskulttuurien kirjo typistyy, Eyler suree. Laosissa on 149 etnistä ryhmää ja Kiinan Yunnanissakin 26.

Lisäksi miljoonat ihmiset ovat joutuneet pakkomuuttamaan maalta kaupunkiin pato- ja muiden rakennustöiden tieltä.

Eyler ei haikaile menneeseen mutta toivoo kehityksen kunnioittavan luonnonkiertoa ja ihmisyyhteisöjen vuosihantista perintöä. •

Manele Labidi Labbé.

TERAPIAA TUNISIALAISITTAIN, 2019. Elokuva esitetään Helsingissä Season Film Festivalilla 26.–29.3.2020 (hiff.fi/seasonfilmfestival/) sekä myöhemmin elokuvateattereissa.

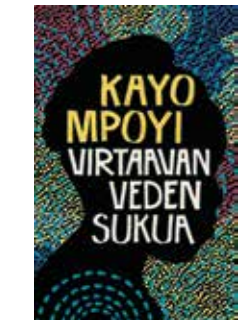
Kirja

Lapsen kertomaa

ADI ELÄÄ lapsuuttaan Tansanian Dar-es-Salaamissa 1980-luvun puolivälissä. Isä on kongolainen diplomaatti, äiti huolehtii lapsista kotona. Kuri on kova, samoin vaatimus opiskella ja menestyä koulussa. Vanhemmat haluavat lastensa parasta, mutta elämän kulku ei ole aina heidän ohjailtavissaan.

Ahdistavassa arjessa Adi turvaa lempeään jumalaan, joka ainoana tuntee hänen salaisuutensa ja kuuntelee tarinoita edesmenneestä isoäidistä. Kirjan nimi viittaa nimeen Mai, joka on siirtynyt suvussa tyttärenä toiselle.

Ruotsalaisen **Kayo Mpoyn** esikoisromaani sijoittuu Tansaniaan mutta heijastelee hänen sukunsa muistoja siirtomaahallinnon hirmuteoista Kongossa.

Kayo Mpoi.

VIRTAAVAN VEDEN SUKUA. Atena, 2019. Ulla Lempinen (suom.).

SCALING FENCES. Voices of Irregular African Migrants to Europe. UNDP, 2019.

Elokuva

Puhumalla paras

SELMA ON opiskellut Ranskassa psykoanalyttikoksi ja palaa nyt monen vuoden jälkeen synnyinkaupunkiinsa Tunisiaan, jossa hän haluaa avata praktiikan. Toive on auttaa ihmisiä vapautumaan ongelmistaan.

Vastaanotto on nuiva. Miten muka puhumalla voisi parantua mielen sairauksista? Tunisialaisethan puhuvat jo nyt taukoamatta, mutta kampaamossa he saavat sentään vastineeksi hienot hiukset ja höyrysaunassa puhtaan olon. Mitä Selmalla on tarjota muuta kuin sohva, jolla makoilla?

Ennen pitkää Selman asiakaskunta kuitenkin kasvaa, vaikka haasteita riittää toimiluvan hankkimisessa ja ylipäättään viranomaissuhteissa.

Komedian pääosaa esittää iranilainen **Golshifteh Farahani**.

Raportti

Riskilläkin Eurooppaan

EUROOPPAAN HAKEUTUVAT afrikkalaiset ovat keskimääräistä koulutetumpia ja varakkaampia nuoria. He ovat hyötynet mantereen taloudellisesta kehityksestä ja kaupungistumisesta mutta pettyneet kotimaidensa poliittisiin päättäjiin ja julkisiin palveluihin. Nuoret uskovat, että vain ulkomailla he voivat toteuttaa unelmiaan ja menestyä elämässään.

Siksi he ovat valmiita riskeeraamaan jopa henkensä ja pyrkimään Eurooppaan laittomasti salakuljettajien avustamina.

YK:n kehitysohjelman UNDP:n raporttiin on haastateltu afrikkalaisia maahanmuuttajia 13:ssa Euroopan maassa. Harva katu muuttopäätöstään, vaikka ansiot ja työolot eivät ole kummoisia. Kotiinpaluun olisi häpeällistä.

UNDP kehottaa Afrikkaa kuuntelemaan nuorten toiveita ja Eurooppaa kehittämään heille laillisia maahantulkaneita.

IRTI KURITTAMISESTA

Majvor Taddele oppi Myanmarissa, että ihminen haluaa olla hyvä.

”**OLIN TYÖSKENNELLYT** pitkään kaupallisten aineiden opettajana Prakticumissa, ruotsinkielisessä ammattioppilaitoksessa, ja halusin vapaaehtoistyöhön kehitysmaahan.

Helmikuussa 2019 pääsin Yangoniin, Myanmariin. Olisin siellä viisi kuukautta.

Ryhdyin töihin ripeästi. Minun oli laadittava kirjanen opinto- ja ammatinvalinnanohjauksesta ja valmennettava keskikoulun opettajia. Heitä oli seitsemäntoista, joista valtaosa oli buddhalaiden luostarien kouluista. Suurin ongelma kouluissa oli se, että oppilaat keskeyttivät opintonsa ja lähtivät töihin. Uskoin, että motivointi ja itsetunnon tukeminen saisivat heidät jatkamaan opintojaan.

Aloitin työpajan. Kysyin rankaisemisesta, sillä olin kuullut, että karttakeppi oli kovassa käytössä. ”Totta kai, niin on aina tehty, on pakko”, kurssilaiset vastasivat. Oppilaita oli luokassa viitisenkymmentä, ja heidät oli pidettävä kurissa. Lähes jokainen kurssilainen löi oppilaitaan.

Järkytyin, menin ihan šokkiin.

Tajusin, että olin alueella, jota en hallitse. Silti tunsin, että minun olisi tehtävä jotain.

JUTTELIN TYÖKAVERINI, paikallisen projektisihteerin kanssa. Hän tunsikin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja ehdotti tietoisuuskurssilaisille. Minusta idea oli hyvä.

Näytin YK:n lastenjärjestön UNICEFin videon lasten oikeuksista, ja kurssilaiset menivät ihan hiljaisiksi. Seuraavana päivänä World Vision -järjestön työntekijät tulivat pyynnöstäni puhumaan lasten suojelemisesta. Kolmantena aamuna kysyin kurssilaisien mielipiteitä.

Yksi opettaja viittasi ja sanoi: ”Tänne ne, jotka eivät halua käyttää rangaistusta.”

Ryhmä jakaantui. Vain kolme opettajaa

seitsemästätoista kannatti lyömistä. Yksi heistä kysyi, mikä olisi lyömisen vaihtoehto. Sanoin, että tekisin siitä mallin.

MIETIN MALLIA kauan. Ehdotin, että opettajat laatisivat lasten kanssa yhteiset säännöt ja tarkistaisivat opetustapaansa, jos lapset eivät opi. Opettamiseen voisi olla rennompi, palaute rakentavaa. Edistymisestä saisi vaikka merkin tai tarran.

Harjoittelimme. Noukin tehtäviä opinto-ohjaajien kirjasesta, jota olin laatimassa. Niiden avulla oppilaita voi motivoida ja heidän itsetuntoaan pönkittää. Innostus oli suurta.

Viimeisenä kurssipäivänä kysyin kurituksesta.

Jokainen opettaja oli sitä mieltä, että karttakeppi sai jäädä. Monet näyttivät helpottuneilta, ja olin siitä valtavan ylpeä. Opin sen, että ihminen haluaa olla hyvä. Kurittaminen on Myanmarissa tabu, joten aika näyttää, kauanko sen murttaminen kestää.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

MAJAVOR TADDELE, 58

Koulutus Kauppatieteiden maisteri Hankenista, ruotsinkielisestä kauppakorkeakoulusta vuonna 1989. Ammatillinen opettaja Åbo Akademista vuonna 2013

Työskenteli Asiantuntijana ja kouluttajana Opettajat ilman rajoja -verkoston kolmivuotisessa opinto-ohjauksen projektissa Myanmarissa vuonna 2019. Verkostoa koordinoi Kirkon Ulkomaanapu

Jatkaa työhön Jätti työnsä ammattioppilaitos Prakticumissa. Opiskelee artesaaniksi Axxellissa, ammatillisessa oppilaitoksessa Espoossa

RAKKAUTTA KORONAN AIKAAN

TEKIJÄ GADO

Tansanialaisen pilapiirtäjän **Godfrey Mwampembwan** eli Gadon kuvia julkaistaan itäisen Afrikan sanomalehtien lisäksi useissa medioissa mantereen ulkopuolella.

Opettajan opas

Agenda 2030 teemapäivät

Maailma2030.fi

Ilmastotekoja – Ilmastomuutoksen
syyt ja seuraukset globaalisti

Vastuullista
kuluttamista
– tuotteiden
globaalit ketjut

Materialet
finns även på
svenska.

Tasa-arvo ja
ihmisoikeudet –
yhdenvertaisuus
rakentaa rauhaa

Agenda 2030 – kestävän kehityksen
tavoitteiden kokonaisuus

Demokratia ja osallisuus –
vaikuttamista lähellä ja kaukaa

Uusi Opettajan opas – Agenda 2030 teemapäivät!

Uudelta ulkoministeriön teemapäiväsivustolta löydät paljon
innostavia tehtäviä ja videoita peruskoulun 1.–9. luokille.

- Tehtäviä voi käyttää yksinään tai hyödyntää valmiita teemapäiväkokonaisuuksia.
- Oppaan on toteuttanut Rauhankasvatusinstituutti ry.
- Löydät oppaan osoitteesta: teemapäivät.maailma2030.fi
- Voit myös tilata paperisen oppaan ja muita julkaisuja maksutta osoitteesta: julkaisut.um.fi

RAUHANKASVATUS-
INSTITUUTTI

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet